

A large, thick, blue abstract graphic that starts as a loop on the left and tapers into a line on the right, framing the central text.

Rapport

Monitor Financiële stromen in de breedtesport 2023

Monitor Financiële stromen in de breedtesport 2023

Met steun van het ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Mulier Instituut

Peter van Eldert
Nicoline Hertogs
Nathan Geurink

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, februari 2025
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Inhoudsopgave

Monitor Financiële stromen in de breedtesport 2023

1	Inleiding	6
1.1	Achtergrond	6
1.2	Doelstelling	6
1.3	Aanpak	6
2	Overheden	9
2.1	Ministerie van VWS	9
2.2	Gemeenten	14
2.3	Overige overheden	18
3	Ondersteuningsstructuur	19
3.1	NOC*NSF	19
3.2	Sportbonden	23
3.3	Fondsen en stichtingen	26
4	Sportaanbieders	33
4.1	Sportverenigingen	33
4.2	Ondernemende sportaanbieders	36
5	Het grote plaatje	39
5.1	Alle financiële stromen in één plaatje	39
5.2	Ontwikkelingen ten opzichte van vorige monitor	41
6	Beschouwing	42
6.1	Mogelijke toekomstige ontwikkelingen	42
6.2	Doorontwikkeling monitor	43
	Bronnen	44
	Bijlage 1 - Toelichting schatting totale inkomsten en uitgaven sportbonden	47
	Bijlage 2 - Toelichting schatting totale inkomsten sportverenigingen	50
	Bijlage 3 - Toelichting schatting totale inkomsten ondernemende sportaanbieders	52

Inleiding

In deze monitor brengen we de financiële stromen in de breedtesport in kaart. Dit is het tweede rapport in de reeks. In dit eerste hoofdstuk schetsen we de aanleiding, doelstelling en aanpak van het onderzoek.

1.1 Achtergrond

De financiering van de Nederlandse breedtesport is een actueel thema. De coronan-energiecrisis zorgden in de afgelopen vier jaar voor financiële uitdagingen voor sportorganisaties. Mede door prijs- en kostenstijgingen staat daarnaast de exploitatie van sportaccommodaties onder druk (Hoekman & Schadenberg, 2023) en vraagt de betaalbaarheid van sport in bredere zin ook aandacht (Hover & Van Eldert, 2023).

Om meer grip te krijgen op de gevolgen van deze ontwikkelingen is het belangrijk om zicht te houden op hoe de breedtesport wordt gefinancierd. Hiervoor startte het Mulier Instituut in 2021 met de Monitor financiële stromen in de breedtesport. In 2022 publiceerden we de eerste rapportage van de monitor, met cijfers over het kalenderjaar 2020.

1.2 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om de financiële stromen in de Nederlandse breedtesport in kaart te brengen en door de tijd te volgen. De monitor geeft inzicht in hoe financiële ontwikkelingen doorwerken op de sport en waar verschillende sportorganisaties zich bevinden in de keten van financiering. Als bijvoorbeeld een subsidie wegvalt of sponsorgelden afnemen, kun je zo zien welke onderdelen van de breedtesport dit financieel raakt.

1.3 Aanpak

Afbakening

In deze rapportage bouwen we verder op de rapportage uit 2022 en presenteren we cijfers over het kalenderjaar 2023.¹ Daarbij gebruiken we zoveel mogelijk dezelfde databronnen en monitoringsstrategie als in de eerste peiling. Maar het blijft een lerend model, dat we steeds verbeteren afhankelijk van de beschikbare data en informatie.

¹ In de rapportage baseren we ons veelal op jaarrekeningen. Die publiceren organisaties doorgaans een half jaar na afronding van een kalenderjaar. Vandaar dat de cijfers over 2023 de meest actuele cijfers zijn.

We focussen binnen de monitor op de Nederlandse breedtesport.² Financiële stromen in de topsport³ en rondom sportevenementen laten we, waar mogelijk, buiten beschouwing. Deze deelsectoren van de Nederlandse sportsector hebben een specifieke en afwijkende financieringsstructuur, met in veel gevallen een internationale component.

In de monitor ‘filteren’ we de bijdragen aan de topsport zoveel mogelijk uit de financiële stromen, zodat alleen de bedragen gerelateerd aan de breedtesport overblijven. In de praktijk lukt dat niet voor alle stromen, bijvoorbeeld omdat een uitsplitsing tussen breedtesport en topsport niet mogelijk is. Hierdoor zitten er nog deels topsportgerelateerde bedragen in de monitor.

We focussen binnen de monitor op stromen. Wat ontvangen sportorganisaties en van wie? Daarbij laten we de vermogenspositie en kostenstructuren buiten beschouwing.

Databronnen

● Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Voor de uitgaven vanuit het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gebruiken we de jaarverslagen van het ministerie. Daarin geeft het ministerie een specifieke toelichting op de uitgaven en inkomsten binnen het begrotingsartikel Sport en bewegen.

● Gemeenten

Het Mulier Instituut volgt sinds 2015 de ontwikkelingen in de gemeentelijke sportuitgaven.⁴ Hiervoor gebruiken we de Iv3-data (informatie voor derden) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Het Iv3-systeem is een informatiesysteem waarin decentrale overheden, waaronder gemeenten, zelf financiële gegevens registreren. Daarvoor vullen ze een gestandaardiseerd formulier in. Gemeenten registreren op verschillende taakvelden de uitgaven en inkomsten. Daarvan relateren sinds 2017 twee taakvelden specifiek aan sport:

- **Sportbeleid en activering:** uitgaven en inkomsten voor de niet-fysieke maatregelen ter stimulering van professionele en amateursport;
- **Sportaccommodaties:** uitgaven en inkomsten aan sportaccommodaties voor sportbeoefening.

² Het gaat hierbij om de organisaties die breedtesport faciliteren, en om vanuit welke partijen deze organisaties worden gefinancierd. Sportgerelateerde uitgaven die landen bij organisaties die zelf geen sport faciliteren, laten we buiten beschouwing. Dit zijn bijvoorbeeld uitgaven aan sportwedenschappen en (een groot deel van de) kleding en sportmateriaal voor de breedtesport.

³ In 2022 onderzocht KPMG, in opdracht van de Nederlandse Sportraad, de organisatie en financiering van de topsport. De resultaten verschenen in de rapportage ‘Foto organisatie en financiering topsport’ (KPMG Advisory N.V., 2023).

⁴ Hierover rapporteren we jaarlijks in de Monitor sportuitgaven gemeenten.

Daarnaast rapporteren gemeenten naar verwachting de inkomsten en uitgaven voor sport en bewegen in de openbare ruimte op het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie. Onder dit taakveld vallen ook uitgaven die niet te maken hebben met sport en bewegen, maar we weten niet hoe groot dit deel is. Daarom nemen we in deze rapportage alle gemeentelijke uitgaven aan Openbaar groen en (openlucht) recreatie mee. Dit is dus waarschijnlijk een overschatting.

● **Ondersteuningsstructuur**

Voor de inkomsten en uitgaven van NOC*NSF, sportbonden⁵, en fondsen en stichtingen gebruiken we jaarrekeningen van deze organisaties. Deze verzamelen we aan de hand van deskresearch. In sommige gevallen kijken we ook naar begrotingen en jaarverslagen, mocht de benodigde informatie in de jaarrekeningen ontbreken.

● **Sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders**

Het CBS publiceert op Statline driejaarlijks⁶ gegevens over sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders. De meest recente cijfers hebben betrekking op het kalenderjaar 2021. Aangezien we in deze rapportage focussen op het kalenderjaar 2023, maken we op basis van de CBS-cijfers een schatting. In bijlage 2 en 3 lichten we deze schatting toe voor respectievelijk sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de financiële stromen rondom de Nederlandse overheden. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 3 in op de financiële stromen rondom partijen binnen de ondersteuningsstructuur van de breedtesport. In hoofdstuk 4 brengen we de financiële stromen rondom de sportaanbieders in kaart. De losse onderdelen brengen we vervolgens in hoofdstuk 5 samen tot het totaalplaatje. In hoofdstuk 6 geven we een beschouwing.

⁵ Voor de totale inkomsten en uitgaven van sportbonden maken we een schatting. Deze schatting en de dataverzameling lichten we in bijlage 1 toe.

⁶ Vanwege de coronacrisis week het CBS in 2022 eenmalig af van deze publicatiefrequentie.

Overheden

In dit hoofdstuk beschrijven we de financiële stromen rondom de Nederlandse overheden die een actieve en grote rol spelen in de financiering van de Nederlandse breedtesport. Dit doen we voor het ministerie van VWS en gemeenten. Daarnaast benoemen we welke rol andere overheden hierbij spelen, zoals provincies en andere ministeries.

2.1 Ministerie van VWS

Het ministerie van VWS geeft vorm aan het landelijke sportbeleid. Daarmee speelt het een belangrijke rol in de financiering van de breedtesport. Het ministerie van VWS verantwoordt deze financiering grotendeels onder het begrotingsartikel Sport en bewegen. De Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), de regeling voor buurtsportcoaches, en de middelen voor lokale sportakkoorden (in 2023)⁷ lopen via een ander begrotingsartikel binnen het ministerie van VWS.

Uitgaven

Binnen het begrotingsartikel Sport en bewegen verantwoordt het ministerie van VWS sinds 2019 al zijn uitgaven onder het onderdeel 'Sport verenigt Nederland'. Enkele uitgaven verantwoordde het ministerie eerst nog onder oude onderdelen, omdat deze nog liepen uit eerdere jaren. Sinds 2022 is alles volledig overgeheveld naar Sport verenigt Nederland.

In totaal gaf het ministerie van VWS in 2023 718 miljoen euro uit aan sport en bewegen (**tabel 2.1**). Daarvan ging 88 miljoen euro naar de BRC en 13 miljoen naar lokale sportakkoorden. 618 miljoen euro werd verantwoord onder Sport verenigt Nederland.

Ten opzichte van 2022 liggen de uitgaven van het ministerie van VWS een stuk hoger. Dit komt onder andere door de uitgaven aan (sportspecifieke) energiesteunmaatregelen. In 2021 waren de uitgaven ook relatief hoog, mede door de (sportspecifieke) coronasteunmaatregelen die grotendeels in dit kalenderjaar vielen.

⁷ Tot en met 2022 vielen de middelen voor lokale sportakkoorden onder 'Sport verenigt Nederland'. Sinds 2023 zijn deze middelen in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) samen met andere GALA-middelen gecentraliseerd onder het begrotingsartikel Volksgezondheid.

Tabel 2.1**Gerealiseerde uitgaven ministerie van VWS aan sport en bewegen per onderdeel, 2020 tot en met 2023**

(in miljoenen euro's)

	2020	2021	2022	2023
Sport verenigt Nederland	431	685	470	618
Brede Regeling Combinatiefuncties	62	62	62	88
Lokale sportakkoorden*				13
Vervallen oude posten**	3	0		
Totaal ministerie van VWS	496	748	532	718

Bron: Jaarverslag Ministerie van VWS, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

* Tot en met 2022 vielen de middelen voor lokale sportakkoorden onder 'Sport verenigt Nederland'. Sinds 2023 zijn deze middelen in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) samen met andere GALA-middelen gecentraliseerd onder het begrotingsartikel Volksgezondheid.

** Dit zijn uitgaven aan oude onderdelen die nog liepen vanuit eerdere jaren.

Van de totale uitgaven van het ministerie van VWS aan sport en bewegen gaat een deel naar topsport. Dit zijn onder andere middelen voor topsportevenementen en -programma's, de dopingautoriteit, dopingbestrijding en een financiële voorziening voor topsporters. In totaal omvatten deze middelen in 2023 ongeveer 109 miljoen euro. Het overige deel van de uitgaven van het ministerie van VWS aan sport en bewegen ging naar de breedtesport, in totaal ongeveer 609 miljoen euro ([tabel 2.2](#)).

Het grootste deel van de breedtesportuitgaven van het ministerie van VWS ging naar gemeenten (460 miljoen euro; [tabel 2.2](#)). Dit bedrag kwam met name voort uit de regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK Sport) en de (sportspecifieke) energiesteunmaatregelen.

Via de SPUK Sport kunnen gemeenten compensatie aanvragen voor de btw die aan hen in rekening is gebracht voor investeringen in sport. Deze btw kunnen gemeenten sinds 1 januari 2019 niet meer in aftrek brengen. Voor 2023 was een budget 184 miljoen euro beschikbaar voor de SPUK Sport.⁸ Het definitieve bedrag voor de SPUK Sport wordt in januari 2025 vastgesteld. In eerdere jaren lag het vastgestelde bedrag lager dan het beschikbare budget (Van Eldert & Hertogs, 2024), waardoor de daadwerkelijke 'SPUK-Sport stroom' waarschijnlijk kleiner is dan we nu kunnen opmaken uit het jaarverslag van het ministerie van VWS.

Om de financiële gevolgen van de prijsstijgingen op de energiemarkt te verzachten, stelde de overheid in 2023 een aantal steunmaatregelen op. Twee daarvan waren specifiek gericht op de sportsector. De Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen (SPUK NEAS) was bedoeld voor amateursportverenigingen en de Specifieke uitkering meerkosten energie openbare

⁸ Samen met administratieve kosten kwam het bedrag dat het ministerie van VWS verantwoordt in haar jaarverslag voor de SPUK Sport op ruim 195 miljoen euro ([tabel 2.2](#)).

zwembaden (SPUK MEOZ) voor zwembaden. Beide regelingen waren aan te vragen door gemeenten, die met het geld sportverenigingen en zwembaden konden ondersteunen. In totaal verleende de overheid 6 miljoen euro SPUK NEAS-steun en bijna 157 miljoen SPUK MEOZ-steun (Van Eldert & Hertogs, 2024).

Tabel 2.2

Gerealiseerde uitgaven ministerie van VWS aan sport en bewegen in 2023 uitgesplitst naar onderliggende posten, exclusief topsport

(in miljoenen euro's)

Ontvangende partijen	Uitgavenpost	Bedrag
Gemeenten	SPUK Sport*	195
	Buurtsportcoaches	88
	Lokale sportakkoorden	13
	(Sportspecifieke) energiesteunmaatregelen**	163
Sportverenigingen	BOSA***	79
NOC*NSF	Subsidies en opdrachten sportakkoord	27
De sport****	Subsidies en opdrachten sportakkoord	31
Onderzoeksinstituten	Kennis en innovatie	13
Totaal breedtesport		609

Bron: Jaarverslag Ministerie van VWS, 2023 & jaarrekening en begroting NOC*NSF, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

* Dit is het beschikbare budget voor de SPUK Sport 2023 (plus administratieve kosten). Het definitieve bedrag voor de SPUK Sport 2023 wordt later vastgesteld.

** SPUK NEAS en SPUK MEOZ.

*** In 2023 is het volledige budget voor de BOSA regeling besteed (Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen, z.d.).

**** Dit bedrag komt terecht bij partijen in de breedtesport, maar op basis van de documentatie is niet duidelijk om welke partijen het hierbij gaat en wat de onderverdeling tussen deze partijen is.

Directe uitgaven aan sportverenigingen deed het ministerie van VWS voornamelijk via de regeling Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA). Net als de SPUK Sport is de BOSA ingesteld ter compensatie van de weggevallen btw-aftrek⁹, waarbij de BOSA specifiek voor sportverenigingen geldt. Sportverenigingen kunnen via deze regeling subsidie aanvragen voor bouw- en onderhoudskosten van sportaccommodaties en aanschaf van sportmaterialen. In 2023 ging ruim 79 miljoen via deze regeling naar sportverenigingen ([tabel 2.2](#)).

In het kader van het Sportakkoord versterkte het ministerie van VWS in 2023 subsidies en opdrachten voor de uitvoering van de verschillende deelthema's. Daarvan ging ongeveer 58 miljoen euro naar de breedtesport ([tabel 2.2](#)). Volgens

⁹ In zekere zin werd met het wegvallen van de btw-aftrek een verborgen financiële stroom naar de sport zichtbaar. Voor de afschaffing profiteerde de sport financieel van de btw-aftrek, maar de financiële omvang hiervan was niet inzichtelijk. De SPUK Sport en BOSA laten zien dat dit voordeel in de miljoenen euro's liep.

cijfers van NOC*NSF was daarvan ongeveer 27 miljoen euro bestemd voor NOC*NSF (zie paragraaf 3.1). De overige 31 miljoen kwam ten goede aan andere partijen in de breedtesport, maar op basis van de documentatie is niet duidelijk om welke partijen het hierbij gaat en wat de onderverdeling tussen deze partijen is.

Ontwikkelingen in subsidieregelingen vanuit ministerie van VWS

Het ministerie van VWS voerde met ingang van 2024 een aantal wijzigingen door in de SPUK Sport. De systematiek van aanvragen is aangepast: gemeenten dienen geen specificatie per kostenpost meer in. In plaats daarvan kijkt het ministerie van VWS naar het gemiddelde van de gerealiseerde bestedingen over de laatste drie jaar, in verhouding tot het beschikbare budget. Daarnaast is het uitkeringspercentage aangepast van 17,5 procent naar 18 procent.

Vanaf 2024 vallen de uitgaven van het ministerie van VWS aan gemeenten voor het lokale sportakkoord en de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) onder de Brede SPUK-regeling voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Naast deze specifiek voor sport bedoelde uitgaven konden gemeenten geld aanvragen voor onderdelen binnen het thema Gezondheid en Sociale Basis, waarin ze sport als middel inzetten.

Uit onderzoek blijkt dat de mate waarin gemeenten sport en bewegen koppelen aan de GALA-doelen, sterk verschilt (Van Gorp, Geurink, Erdoğlan, & Lintzen, 2024). Sport en bewegen komt sterk terug bij de doelen 'gezonde leefstijl' (84% van de gemeenten) en 'vitaal ouder worden' (75%). Veel minder gemeenten koppelen sport en bewegen aan 'terugdringen gezondheidsachterstanden' (34%) en 'versterken van de mentale gezondheid' (38%).

Doordat het ministerie van VWS de gelden voor het lokale sportakkoord en de BRC tot en met 2023 nog los benoemde in de jaarverslagen, waren deze stromen goed zichtbaar. Nu het ministerie deze gelden samenvoegt met andere GALA-gelden onder de Brede SPUK-regeling, is het de vraag of ze vanaf 2024 nog zichtbaar zijn. Mogelijk wordt het onduidelijk welke middelen binnen het thema Gezondheid en Sociale Basis naar de sport gaan.

In het regeerprogramma geeft het nieuwe kabinet aan dat de specifieke uitkeringen in 2026 moeten zijn omgezet naar fondsuitkeringen (Rijksoverheid, 2024). Uit de budgettaire bijlage van het hoofdlijnenakkoord bleek eerder al dat de coalitiepartijen van plan zijn hierbij een budgetkorting van 10 procent op de overgehevelde uitkeringen toe te passen.

Daarnaast kondigde het ministerie van VWS eind oktober aanvullende bezuinigingen aan vanaf 2026, zoals op de BOSA-regeling en het lokale sportakkoord (Ministerie van VWS, 2024). In hoofdstuk 5 gaan we verder in op de betekenis van deze maatregelen voor de financiële stromen in de breedtesport.

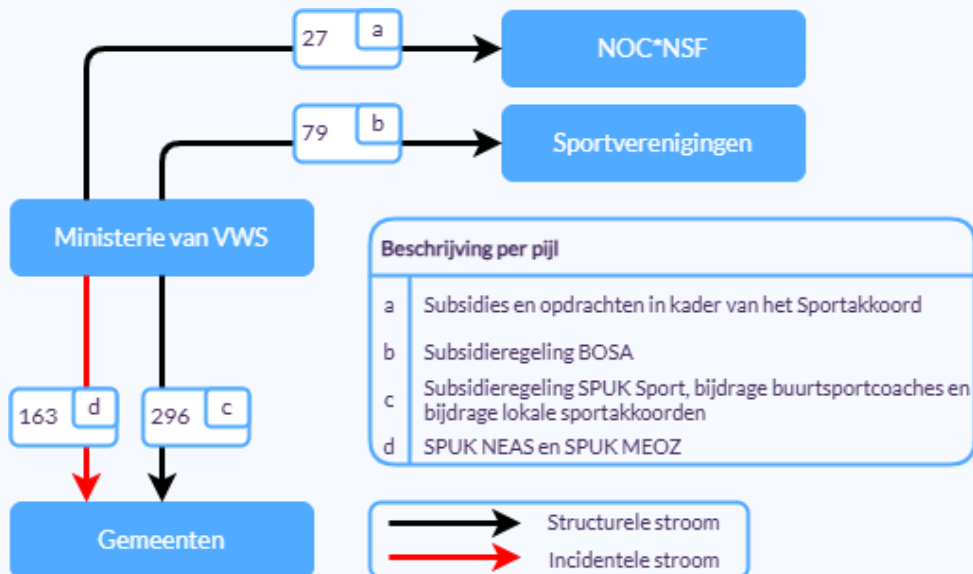
Financiële stromen

In [figuur 2.1](#) visualiseren we de financiële stromen van het ministerie van VWS naar de breedtesport aan de hand van de in [tabel 2.2](#) gepresenteerde bedragen. Daarbij laten we het bedrag dat in het kader van het Sportakkoord naar 'de sport' gaat buiten beschouwing. Dit bedrag komt terecht bij partijen in de breedtesport, maar op basis van de documentatie is niet duidelijk om welke partijen het hierbij gaat en wat de onderverdeling tussen deze partijen is. Daarnaast laten we de stroom naar onderzoeksinstituten buiten beschouwing, omdat deze stroom niet in de breedtesport terecht komt.

In de uitgaven van het ministerie van VWS aan de breedtesport zien we één incidentele stroom (stroom d). De uitgaven aan de (sportspecifieke) energiesteunmaatregelen waren namelijk eenmalig en tijdelijk.¹⁰

De overige stromen zien we als structurele stromen. Dit betekent overigens niet dat deze stromen per definitie structureel onderdeel blijven van het beleid van het ministerie van VWS. Maar deze uitgaven zijn wel onderdeel van het 'crisis-vrije' sportbeleid van het ministerie van VWS.

Figuur 2.1
Financiële stromen van het ministerie van VWS naar de breedtesport in 2023
(in miljoenen euro's)

Bron: Jaarverslag Ministerie van VWS, 2023 & jaarrekening en begroting NOC*NSF, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

De incidentele stroom d heeft indirect invloed op sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders. Deze stroom heeft namelijk betrekking op de energiesteunmaatregelen die gemeenten aan konden vragen voor de ondersteuning

¹⁰ In de vorige rapportage van de Monitor financiële stromen in de breedtesport zagen we een vergelijkbare situatie met de incidentele stromen voor de coronasteunmaatregelen.

van sportverenigingen en exploitanten van zwembaden. Gemeenten gebruikten deze regelingen dus als inkomsten om ‘vervolgpijlen’ naar sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders te financieren.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van 2020 zien we dat de incidentele stromen rondom de coronasteunmaatregelen plaats hebben gemaakt voor de incidentele stroom van de energiesteunmaatregelen. De andere drie structurele stromen zijn hetzelfde gebleven qua inhoud.

De totale uitgaven van het ministerie van VWS aan sport en bewegen stegen flink ten opzichte van 2020. Dit kwam met name doordat de incidentele stroom van de energiesteunmaatregelen relatief groot was. Daarnaast namen de budgetten voor de regelingen SPUK Sport, BRC en BOSA toe tussen 2020 en 2023.

2.2 Gemeenten

Gemeenten spelen een grote rol in de financiering van de Nederlandse breedtesport. Ze investeren in de sport- en beweegparticipatie, onder andere door (co)financiering van buurtsportcoaches en door subsidies te verstrekken voor sportstimulering. Daarnaast investeren ze in de fijnmazige sportinfrastructuur die Nederland rijk is en dragen ze als exploitant bij aan het betaalbaar houden van de sport.

Inkomsten, uitgaven en netto-uitgaven

In totaal gaven gemeenten in 2023 bijna 2 miljard uit aan sport ([tabel 2.3](#)). Hiertegenover stond zo'n 727 miljoen euro aan inkomsten. De netto-uitgaven aan sport door gemeenten kwamen daarmee in totaal uit op ongeveer 1,3 miljard euro. Tussen 2020 en 2023 stegen de gemeentelijke (netto-)uitgaven aan en inkomsten uit sport.

De gemeentelijke uitgaven voor sport en bewegen in de openbare ruimte registreren gemeenten naar verwachting (deels) op het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie (Van Eldert, 2023). In 2023 waren de totale uitgaven door gemeenten aan dit taakveld ruim 1,9 miljard ([tabel 2.3](#)). De inkomsten waren 137 miljoen euro. Daarmee kwamen de netto-uitgaven voor dit taakveld uit op bijna 1,8 miljard euro. Tussen 2020 en 2023 namen de gemeentelijke (netto-)uitgaven aan openbaar groen en (openlucht) recreatie toe.

In [tabel 2.3](#) geven we de totale uitgaven en inkomsten (per taakveld) voor gemeenten weer. Hieronder vallen overheadposten, zoals personeelslasten. Aangezien we in deze monitor focussen op stromen – bedragen die van a naar b gaan – zijn deze overheadkosten voor de monitor niet relevant. Het zijn uitgaven van gemeenten, maar het zijn geen uitgaande stromen die binnen de breedtesport terechtkomen.

Idealiter laten we in deze monitor overheadkosten weg. Door de opzet van de Iv3-data is dit beperkt mogelijk. Enkel de personeelslasten kunnen we eruit filteren.

Tabel 2.3

Uitgaven, inkomsten en netto-uitgaven gemeenten, per taakveld en totaal voor sport, 2020-2023

(in miljoenen euro's)

		Sport (totaal)*	Sportbeleid en activering	Sport- accommodaties	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Uitgaven	2020	1.597	361	1.235	1.540
	2021	1.685	380	1.305	1.632
	2022	1.728	389	1.339	1.714
	2023	1.989	453	1.537	1.922
Inkomsten	2020	423	42	381	97
	2021	585	74	511	104
	2022	537	64	472	103
	2023	727	140	587	137
Netto-uitgaven (uitgaven-inkomsten)	2020	1.174	320	854	1.444
	2021	1.099	305	794	1.527
	2022	1.191	324	867	1.611
	2023	1.262	313	950	1.785

Bron: Door CBS verzamelde gemeentelijke data (Iv3), 2021-2024. Bewerking: Mulier Instituut.

De taakvelden Sportbeleid en activering en Sportaccommodaties vormen samen het totaal voor sport.

Daarnaast halen we de inkomsten en uitgaven aan (specifieke) uitkeringen vanuit het Rijk uit de totale bedragen. Naar verwachting registreren gemeenten niet alle sportgerelateerde specifieke uitkeringen binnen de Iv3-data volledig op sport. Dit speelt onder andere voor de SPUK Sport (Van Eldert & Beekman, 2021). Daarom filteren we deze inkomsten en uitgaven uit de resultaten en gaan we voor de stromen uit van de bedragen die we in paragraaf 2.1 presenteerden.

In [tabel 2.4](#) laten we zien hoe hoog de gemeentelijke uitgaven, inkomsten en netto-uitgaven per taakveld in 2023 waren, exclusief personeelslasten en inkomsten en uitgaven aan (specifieke) uitkeringen vanuit het Rijk.

Tabel 2.4**Uitgaven, inkomsten en netto-uitgaven gemeenten exclusief personeel en (specifieke) uitkering vanuit het Rijk, per taakveld en totaal voor sport in 2023**

(in miljoenen euro's)

	Uitgaven	Inkomsten	Netto-uitgaven (uitgaven-inkomsten)
Sport (totaal)*	1.691	454	1.237
Sportbeleid en activering	365	26	339
Sportaccommodaties	1.327	428	898
Openbaar groen en (openlucht) recreatie**	1.394	123	1.271

Bron: Door CBS verzamelde gemeentelijke data (lv3), 2024. Bewerking: Mulier Instituut.

* De taakvelden Sportbeleid en activering en Sportaccommodaties vormen samen het totaal voor sport.

** Naar verwachting vallen de uitgaven aan en inkomsten van gemeenten voor sport en bewegen in de openbare ruimte onder dit taakveld. Onder dit taakveld vallen ook uitgaven die niet te maken hebben met sport en bewegen, maar we weten niet hoe groot dit deel is. Daarom zijn de bedragen die naar de breedtesport gaan een overschatting.

Exclusief de genoemde posten gaven gemeenten in 2023 1,7 miljard euro ([tabel 2.4](#)) uit aan sport en ontvingen ze 454 miljoen euro aan inkomsten.¹¹ Op het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie blijft na aftrek van de genoemde posten in 2023 1,4 miljard euro aan gemeentelijke uitgaven en 123 miljoen euro aan inkomsten over. Naar verwachting komen deze uitgaven grotendeels ten goede aan sport en bewegen in de openbare ruimte.

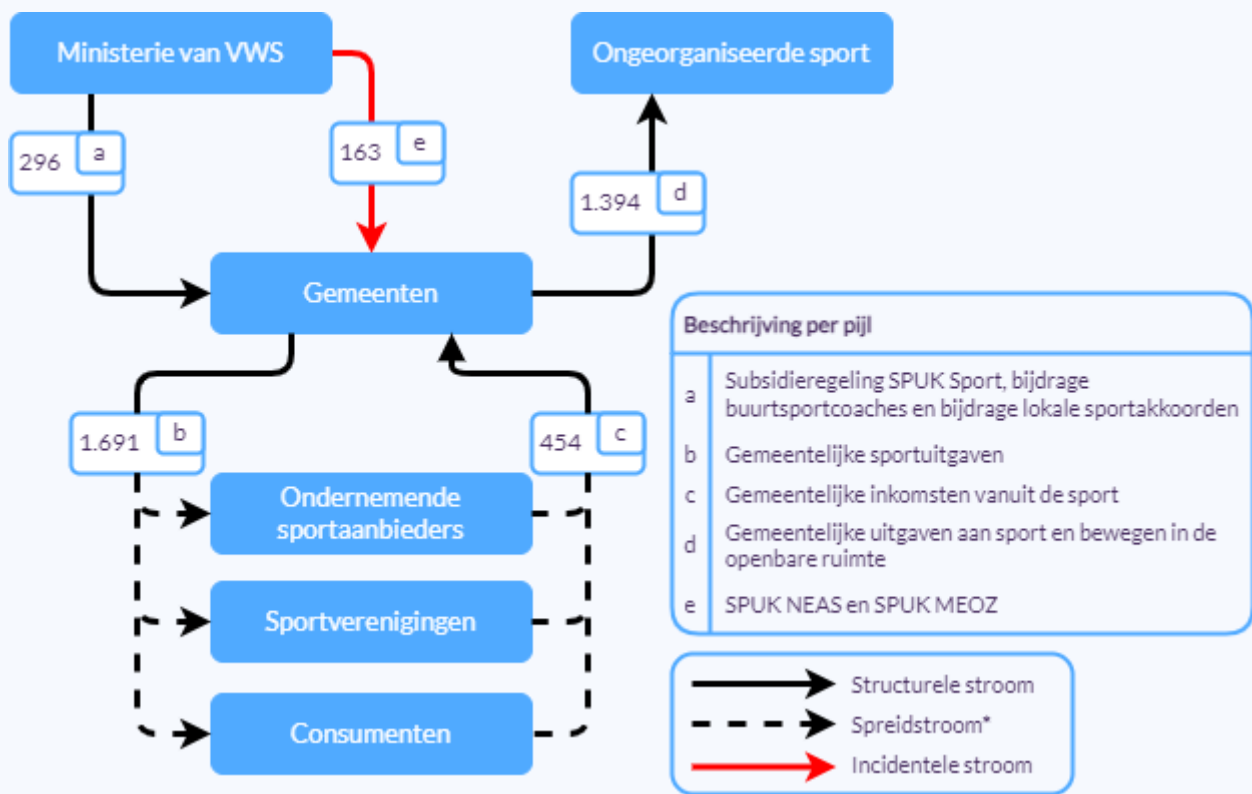
Financiële stromen

In [figuur 2.2](#) visualiseren we de financiële stromen van en naar gemeenten. Dit doen we op basis van de resultaten uit deze paragraaf en uit paragraaf 2.1 over het ministerie van VWS. De inkomsten op het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie laten we buiten beschouwing. Deze zijn namelijk lastig aan een specifieke stroom toe te rekenen.

De stroom van het ministerie van VWS naar gemeenten (stroom e) is, zoals beschreven in paragraaf 2.1, een incidentele stroom die indirect invloed heeft op sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders.

¹¹ Op basis van de lv3-data kunnen we niet zeggen welk deel hiervan naar welke partij gaat (in het geval van uitgaven) of welk deel van welke partij komt (in het geval van inkomsten). Het grootste deel gaat naar verwachting van of naar ondernemende sportaanbieders, sportverenigingen en consumenten (sporters).

Figuur 2.2
Financiële stromen van gemeenten naar de breedtesport in 2023
 (in miljoenen euro's)

Bron: Door CBS verzamelde gemeentelijke data (Iv3), 2024 en Jaarverslag Ministerie van VWS, 2023. Bewerking: Mulier Instituut. Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

De uitgaven van gemeenten aan sport zijn hoger dan de inkomsten, wat inhoudt dat gemeenten niet volledig kostendekkend zijn op sport. Dit komt bijvoorbeeld doordat gemeenten niet-kostendekkende huurtarieven rekenen voor sportverenigingen. De netto-uitgaven zijn dus een soort indirecte subsidie aan de sport, die gemeenten in de praktijk opvangen vanuit algemene middelen. Maar omdat het geen daadwerkelijke stroom is, nemen we deze niet mee in de stromenfiguur.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van de vorige rapportage van de monitor maakte de incidentele stroom voor de coronasteunmaatregelen plaats voor de incidentele stroom voor de energiesteunmaatregelen. De stroom voor de energiesteunmaatregelen was groter dan de stroom voor de coronasteunmaatregelen, waardoor er via deze weg meer geld van het ministerie van VWS naar gemeenten ging.

Daarnaast stegen alle structurele stromen, die qua inhoud grotendeels gelijk bleven. Voor de inkomsten vanuit (+36%) en uitgaven aan sport (+15%) vond deze stijging met name plaats tussen 2022 en 2023.

2.3 Overige overheden

Naast het ministerie van VWS en gemeenten spelen ook andere overheden een rol in de financiering van de breedtesport. Deze rol is beperkt, of de omvang van de financiering van de breedtesport is niet of lastig te achterhalen. Daarom nemen we voor de overheden alleen het ministerie van VWS en gemeenten mee in het stromenmodel. In deze paragraaf bespreken we nog wel kort de rol van de overige overheden.

Andere ministeries

Binnen de Rijksoverheid zijn er ook andere ministeries die direct of indirect bijdragen aan de financiering van de breedtesport. Bewegingsonderwijs en de huisvesting hiervan in sporthallen of gymzalen zijn bijvoorbeeld (deels) onderdeel van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Vermoedelijk komt ook een groot deel van de financiering van universitaire sportcentra (indirect) uit deze begroting.

Andere afdelingen binnen ministerie van VWS

Daarnaast kan sport en bewegen ook binnen andere afdelingen dan sport binnen het ministerie van VWS terugkomen als onderdeel van programma's en projecten, bijvoorbeeld rondom jeugdzorg. Voor deze voorbeelden is het lastig om de 'sport-gerelateerde' bedragen uit de totale bedragen of budgetten te achterhalen.

Dit geldt ook voor de regeling Tegemoetkoming energiekosten (TEK). De TEK-regeling was in 2023 een generieke steunmaatregelen voor energie-intensieve mkb-ondernemingen ter compensatie voor de gestegen energieprijzen. Hier kon een deel van de sportorganisaties ook gebruik van maken, maar er is geen recent en volledig overzicht van in hoeverre ze dit daadwerkelijk hebben gedaan (Van Eldert & Hertogs, 2024).

Provincies

Het sportbeleid van provincies loopt qua inhoud en omvang sterk uiteen, net zoals de beschikbare budgetten voor sport (NLsportraad, 2019). In 2019 constateerde de NLsportraad zelfs dat niet in alle provincies sportbudget beschikbaar is. Sindsdien lijkt dit veranderd. In 2022 constateerde de NLsportraad dat elke provincie aandacht besteedt aan sport in het coalitieprogramma 2019-2023 en budget hiervoor beschikbaar stelt (Van Praag, 2022).

Ondersteuningsstructuur

In dit hoofdstuk beschrijven we de financiële stromen rondom partijen in de ondersteuningsstructuur van de Nederlandse breedtesport. Daarbij onderscheiden we NOC*NSF, sportbonden, en fondsen en stichtingen.

3.1 NOC*NSF

NOC*NSF speelt als vereniging van sportbonden een belangrijke rol in de ondersteuning van de (breedte)sport. Daarbij loopt een deel van de financiering van het ministerie van VWS aan de sport via NOC*NSF. Met deze financiering, aangevuld met andere inkomstenbronnen, ondersteunt NOC*NSF sportbonden en dragen ze zorg voor de uitvoering van het topsportbeleid. Daarmee vormt NOC*NSF een belangrijke schakel in het stromenmodel in dit onderzoek.

Inkomsten

In 2023 ontving NOC*NSF 151 miljoen euro aan inkomsten ([tabel 3.1](#)). Dat is 36 miljoen euro meer dan in 2020. Het grootste aandeel van de totale inkomsten in 2023 bestond uit subsidies van overheden (69 miljoen euro, 46%), gevolgd door de bijdrage van de Nederlandse Loterij (51 miljoen euro, 34%). De 17 procent aan overige sponsorinkomsten is inclusief sponsorbijdragen in natura.

Tabel 3.1

Totale inkomsten NOC*NSF naar inkomstenbron, 2020-2023

(in duizenden euro's)

	2020	2021	2022	2023
Totaal	115.174	134.368	141.330	151.058
Bijdrage Nederlandse Loterij (NLO)	45.609	48.830	51.562	51.490
Subsidies overheden	52.773	61.439	65.854	69.401
Sponsoring (anders dan NLO)	12.907	17.699	19.418	25.339
Levering producten en/of diensten	3.885	6.400	4.496	4.828

Bron: Jaarrekening NOC*NSF, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

De bedragen in [tabel 3.1](#) geven de totale inkomsten weer, inclusief inkomsten die specifiek voor topsport bedoeld zijn. Aangezien wij in deze monitor focussen op de breedtesport, laten we waar mogelijk de inkomsten voor topsport weg. Dit is enkel globaal mogelijk voor de bijdrage van Nederlandse Loterij en subsidies, op basis van

vooraf voor topsport gereserveerde bedragen.¹² In [tabel 3.2](#) presenteren we de inkomsten voor 2023 exclusief topsport.

De Nederlandse Loterij droeg naar schatting zo'n 39 miljoen euro bij aan de breedtesport in 2023 ([tabel 3.2](#)). Daarnaast ontving NOC*NSF ongeveer 27 miljoen euro aan subsidies voor de breedtesport. Dit zijn voornamelijk subsidies van het ministerie van VWS.

De inkomsten voor de breedtesport uit sponsoring (25 miljoen euro) en de levering van producten en/of diensten (5 miljoen euro) zijn naar verwachting een overschatting, aangezien hier mogelijk nog een deel voor topsport in zit.

Tabel 3.2

Geschatte inkomsten NOC*NSF naar inkomstenbron exclusief topsport, 2023

(in duizenden euro's)

	2023 breedtesport
Totaal	95.724
Bijdrage Nederlandse Loterij (NLO)	38.756
Subsidies overheden	26.801
Sponsoring*	25.339
Levering producten en/of diensten*	4.828

Bron: Jaarrekening en begroting NOC*NSF, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Betreft het totale bedrag inclusief topsport.

Uitgaven

NOC*NSF gaf in 2023 143 miljoen euro uit ([tabel 3.3](#)). Dat is 30 miljoen euro meer dan in 2020. De uitgaven van NOC*NSF gingen voornamelijk naar het bestedingsplan sportorganisaties (78 miljoen euro in 2023). Andere uitgaven die waarschijnlijk in de sport terechtkomen, vallen binnen de categorie specifieke projectkosten (20 miljoen euro in 2023). Verder zien we vooral uitgaven om de organisatie draaiende te houden, zoals personeelskosten (23 miljoen euro in 2023).

¹² Voor sponsoring en levering van producten en/of diensten is niet te achterhalen welk deel voor topsport bedoeld is. Mogelijk zit dit dus nog deels in het bedrag dat we voor deze categorieën presenteren.

Tabel 3.3**Totale uitgaven NOC*NSF naar uitgavenpost, 2020-2023**

(in duizenden euro's)

	2020	2021	2022	2023
Totaal	112.977	134.804	130.976	143.383
Bestedingsplan sportorganisaties	67.031	72.102	66.990	77.515
Personeelskosten	18.249	18.771	20.399	22.990
Specifieke projectkosten	15.235	23.723	24.974	20.210
Marketing- en communicatiekosten	8.708	15.348	13.807	18.251
Organisatiekosten	2.730	3.164	3.673	3.210
Huisvestingskosten	851	914	880	945
Afschrijvingskosten	173	782	253	262

Bron: Jaarrekening NOC*NSF, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

In [tabel 3.4](#) laten we de uitgaven van NOC*NSF aan de breedtesport zien. Dit zijn de uitgaven binnen de categorieën bestedingsplan sportorganisaties en specifieke projectkosten, exclusief topsportgerelateerde uitgaven.

NOC*NSF gaf in 2023 36 miljoen euro uit aan breedtesport ([tabel 3.4](#)). Hiervan ging in totaal 32 miljoen naar het bestedingsplan sportorganisaties¹³ en 4,5 miljoen naar specifieke projectkosten (voor verenigingsondersteuning). Van de breedtesportuitgaven aan het bestedingsplan sportorganisatie ging 24 miljoen naar de basisfinanciering voor sportbonden.

Tabel 3.4**Geschatte uitgaven NOC*NSF aan de breedtesport, 2023**

(in duizenden euro's)

		2023 breedtesport
Totaal		36.090
Bestedingsplan sportorganisaties	Basisfinanciering	24.102
	Integriteit en Kwaliteit	2.645
	Versterken Sportbonden	4.816
Specifieke projectkosten	Verenigingsondersteuning	4.527

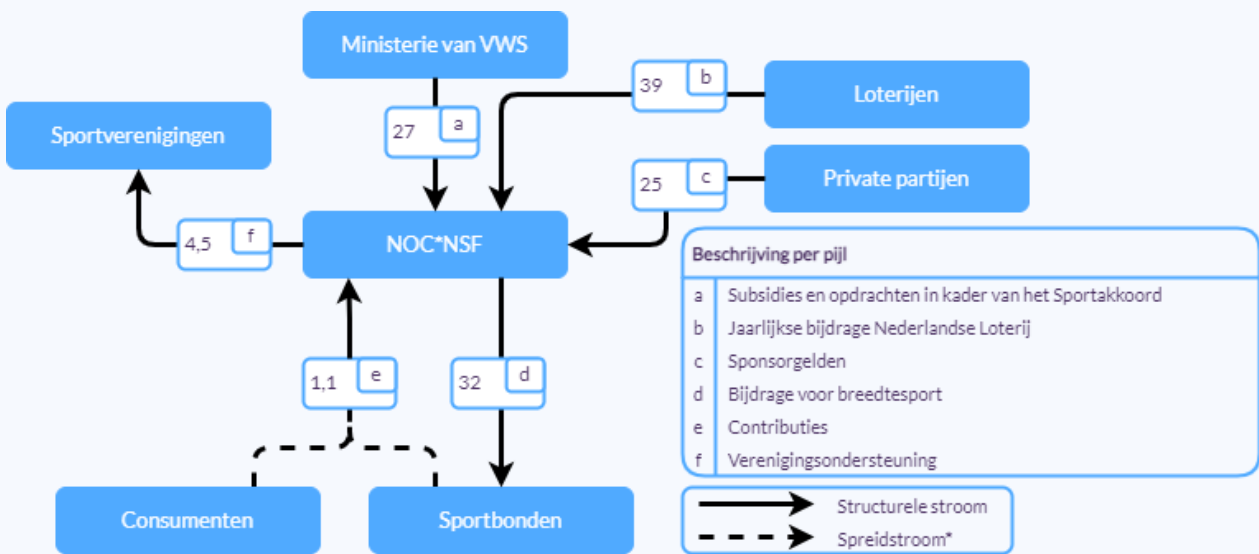
Bron: Jaarrekening NOC*NSF, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

¹³ Dit gaat met name naar de sportbonden.

Financiële stromen

In [figuur 3.1](#) visualiseren we de financiële stromen van en naar NOC*NSF aan de hand van [tabel 3.2](#) en [tabel 3.4](#). Daarbij komen de inkomsten uit contributies voor NOC*NSF (stroom e) voort uit een deel van het bedrag voor levering van producten en/of diensten uit [tabel 3.2](#). De overige inkomsten uit deze inkomstenbron worden niet verder gespecificeerd en kunnen we daardoor ook niet aan een stroom toewijzen.

Figuur 3.1
Financiële stromen van NOC*NSF naar de breedtesport in 2023
(in miljoenen euro's)

Bron: Jaarrekening en begroting NOC*NSF, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van de vorige rapportage hebben we een extra stroom voor verenigingsondersteuning toegevoegd. Bij nadere inspectie van de specifieke projectkosten bleek dit onderdeel goed toe te wijzen aan een stroom richting de sportverenigingen.

Op basis van de data uit 2023 was het niet mogelijk om het aandeel topsport uit de stroom vanuit private partijen weg te laten. Deze stroom is dus waarschijnlijk een overschatting. De overige stromen blijven qua inhoud gelijk, maar zijn over het algemeen wat toegenomen in grootte.

Tussen 2020 en 2023 stegen de totale inkomsten van NOC*NSF met 36 miljoen euro. De totale uitgaven stegen in deze periode met 30 miljoen euro. NOC*NSF gaf ruim 10 miljoen meer uit aan het bestedingsplan sportorganisaties in 2023 dan in 2020. De inkomsten specifiek voor de breedtesport zijn lastig te vergelijken tussen

2020 en 2023, omdat het bedrag exclusief topsport in 2023 op een andere manier is bepaald.

3.2 Sportbonden

Sportbonden spelen een grote rol in de breedtesport. Ze verbinden en vertegenwoordigen de sportverenigingen in hun sporttak. De organisatie van competities en kampioenschappen ligt bij de sportbonden, en daarnaast ondersteunen en adviseren ze de verenigingen.

Dit bekostigen ze deels met de financiering vanuit NOC*NSF. In deze paragraaf schetsen we een beeld van deze en andere inkomstenbronnen van de sportbonden. Ook brengen we de uitgaven van de sportbonden in kaart.

Totale inkomsten en uitgaven

In [tabel 3.5](#) en [tabel 3.6](#) geven we een schatting van de inkomsten en uitgaven exclusief topsport. Hoe we tot deze schattingen komen staat in bijlage 1.

De totale inkomsten van sportbonden (exclusief topsport) waren in 2023 iets hoger (302 miljoen euro; [tabel 3.5](#)) dan de totale uitgaven (284 miljoen euro; [tabel 3.6](#)). In de periode 2020 tot en met 2022 zien we een vergelijkbare verhouding tussen de inkomsten en uitgaven exclusief topsport. Tussen 2020 en 2023 namen zowel de inkomsten als de uitgaven exclusief topsport jaarlijks toe. Over de hele periode stegen zowel de inkomsten als de uitgaven met 33 procent.

Sportbonden halen 36 procent van hun inkomsten uit contributies (106 miljoen euro in 2023; [tabel 3.5](#)). Dit zijn voornamelijk contributies van of via verenigingen, maar ook individuele lidmaatschappen vallen hieronder. Verder kwam in 2023 46 miljoen euro (15%) van de inkomsten voort uit sportparticipatie. Dit zijn inkomsten uit de (wedstrijd)sport die sportbonden in hun financiële verantwoording niet verder specificeren. Sportbonden ontvingen voor de breedtesport 34 miljoen euro (12%) aan financiële ondersteuning van NOC*NSF.

Voor de meeste inkomstenbronnen stegen de inkomsten jaarlijks tussen 2020 en 2023 ([tabel 3.5](#)). Afwijkingen hiervan komen vermoedelijk door de coronacrisis. In deze tijd ontvingen sportbonden tijdelijk meer financiële steun, maar konden ze ook minder organiseren.

Tabel 3.5**Geschatte inkomsten sportbonden breedtesport* naar inkomstenbron, 2020-2023**

(in duizenden euro's)

	2020**	2021	2022	2023
Totaal	223.050	231.453	259.127	296.090
Contributies	90.591	93.650	98.265	106.142
Sportparticipatie***	23.760	22.193	36.005	45.752
NOC*NSF	31.234	39.156	32.439	34.266
Sponsoring, giften en donaties	14.189	15.708	20.474	24.447
Commercieel (o.a. verkopen)	12.221	11.920	14.361	17.192
Subsidies en fondsen	10.950	11.965	11.474	11.332
Licenties en deelnamegelden	8.216	7.851	11.601	11.268
Cursussen en examens	2.534	2.898	3.685	3.637
Overig	29.355	26.111	30.823	42.055

Bron: Jaarrekeningen sportbonden, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

* De bedragen in deze tabel zijn een overschatting van het aandeel inkomsten voor de breedtesport. Het was namelijk niet voor elke sportbond mogelijk het aandeel topsport buiten beschouwing te laten.

** Door een grotere steekproef en een andere methode verschillen onze schattingen ten opzichte van de vorige publicatie over 2020.

*** Ongespecificeerde (wedstrijd)sportinkomsten.

45 procent van de uitgaven van sportbonden gaat naar personele lasten (120 miljoen euro in 2023; [tabel 3.6](#)). Daarnaast geven sportbonden 20 procent uit aan organisatiekosten (54 miljoen euro in 2023), zoals bestuurszaken en huisvesting. Sportbonden besteedden in 2023 33 miljoen euro (12%) aan sportparticipatie, bijvoorbeeld aan de organisatie van competities, wedstrijden en toernooien.

Over het algemeen stegen de uitgaven voor de uitgavenposten jaarlijks tussen 2020 en 2023. Maar de directe ondersteuning die sportbonden geven aan verenigingen en leden, is in 2023 ruim gehalveerd ten opzichte van 2022. Ondersteuning tijdens de coronacrisis is mogelijk de oorzaak van de hogere uitgaven aan deze post tussen 2020 en 2022.

Tabel 3.6**Geschatte uitgaven sportbonden breedtesport* naar uitgavenpost, 2020-2023**

(in duizenden euro's)

	2020**	2021	2022	2023
Totaal	200.804	208.603	233.501	267.419
Personeel	89.469	94.268	102.548	119.833
Organisatie	46.314	48.465	48.581	53.749
Sportparticipatie	21.702	20.750	25.982	32.829
Ondersteuning voor verenigingen en leden	3.830	3.483	3.521	1.433
Lidmaatschappen en contributies (incl. contributie NOC*NSF)	919	1.195	1.555	1.402
Overig	38.570	40.442	51.313	58.173

Bron: Jaarrekeningen sportbonden, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

* De bedragen in deze tabel zijn een overschatting van het aandeel uitgaven voor de breedtesport. Het was namelijk niet voor elke sportbond mogelijk het aandeel topsport buiten beschouwing te laten.

** Door een grotere steekproef en een andere methode verschillen onze schattingen ten opzichte van de vorige monitor.

Financiële stromen

In **figuur 3.2** visualiseren we de financiële stromen van en naar sportbonden aan de hand van de bedragen uit **tabel 3.5** en **tabel 3.6**. Daarnaast baseren we de stromen van en naar NOC*NSF op de resultaten uit paragraaf 3.1, omdat de stromen hier makkelijker te isoleren zijn.

Op basis van de jaarrekeningen was het niet langer mogelijk de contributie van verenigingen en leden te scheiden. Daarom hebben we die in een spreidstroom opgenomen (stroom c). Daarnaast hebben we inkomsten uit licenties, deelnamegelden, cursussen, examens en sportparticipatie in deze spreidstroom opgenomen.

De sportbonden investeren op twee manieren in de breedtesport. Ze investeren in de sportparticipatie en bieden ondersteuning aan leden en verenigingen. Deze bedragen combineren we in een spreidstroom richting de sportverenigingen en consumenten.

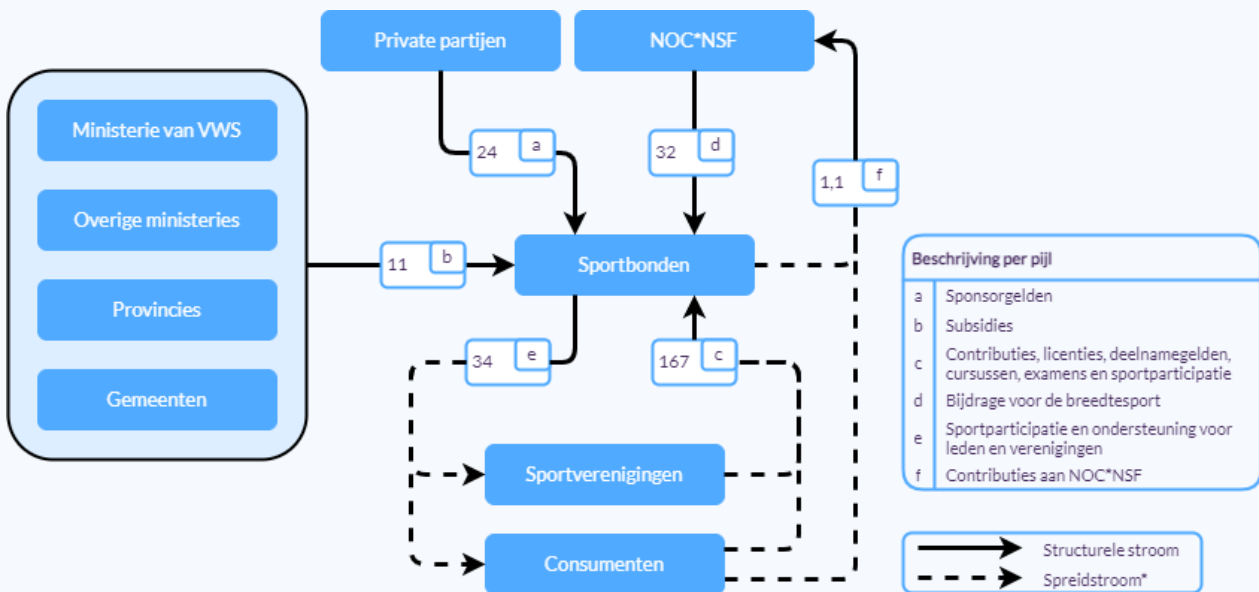
Personeels- en organisatiekosten stromen niet verder, dus deze nemen we niet op in het stromenmodel. De commerciële inkomsten¹⁴ geven we ook niet weer in het stromenmodel, aangezien het onduidelijk is waar deze inkomsten vandaan komen.

¹⁴ Inkomsten vanuit o.a. verkoop en verhuur, door bijvoorbeeld consumenten, particulieren, of sportverenigingen.

Figuur 3.2

Financiële stromen van sportbonden naar de breedtesport in 2023

(in miljoenen euro's)

Bron: Jaarrekeningen sportbonden, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Anders dan in de vorige rapportage hebben we nu ook de uitgaven van sportbonden meegenomen. De spreidstroom richting de sportverenigingen en consumenten komt hieruit voort. De spreidstroom vanuit de sportverenigingen en consumenten naar de sportbonden vervangt de eerdere individuele stromen. De overige stromen zijn qua inhoud gelijk gebleven.

De inkomsten van sportbonden voor de breedtesport stegen met 73 miljoen euro tussen 2020 en 2023. De uitgaven aan de breedtesport stegen in deze periode met 67 miljoen euro. De inkomsten uit sponsoring giften en donaties groeiden tussen 2020 en 2023 het hardst (+76%).

3.3 Fondsen en stichtingen

Fondsen en stichtingen spelen een belangrijke rol voor sportend Nederland. Samen zorgen zij dat sport toegankelijk is voor groepen in de samenleving waarvoor dit niet altijd vanzelfsprekend is. Zo investeren ze onder andere in de ongeorganiseerde sport en ondersteunen ze mensen met een beperking of gezinnen die het minder breed hebben.

Voor de inkomsten en uitgaven van de fondsen en stichtingen die werkzaam zijn in de sport, gebruiken we de jaarrekeningen. Hierbij focussen we op de fondsen en

stichtingen die lid zijn van Maatschappelijke Organisaties in de Sport (MOS)¹⁵, aangevuld met het Nationaal Fonds voor de Sport¹⁶:

- Bas van der Goor Foundation;
- Dirk Kuyt Foundation;
- Esther Vergeer Foundation;
- Fonds Gehandicaptensport;
- Giovanni van Bronckhorst Foundation;
- Jantje Beton;
- Jeugdfonds Sport en cultuur;
- Johan Cruyff Foundation;
- John Blankenstein Foundation;
- Krajicek Foundation;
- Nationaal Fonds voor de Sport;
- Stichting Life Goals Nederland;
- Yvonne van Gennip Talent Fonds.

Inkomsten

In 2023 waren de totale inkomsten van fondsen en stichtingen 64 miljoen euro ([tabel 3.7](#)). Het grootste aandeel van de inkomsten komt vanuit subsidies van gemeenten (38%; 24 miljoen euro) en overige overheden (19%; 12 miljoen euro). Loterijen dragen 14 procent bij aan de totale inkomsten van de fondsen en stichtingen met een bijdrage van 9 miljoen euro in 2023.

Tabel 3.7

Totale inkomsten fondsen en stichtingen naar inkomstenbron, 2020-2023

(in euro's x1.000)

	2020 (n=12)	2021 (n=12)	2022 (n=13)	2023 (n=13)
Totaal	43.423	49.560	55.753	63.849
Subsidies gemeenten	17.596	16.505	19.633	24.372
Subsidies overige overheden	7.238	10.300	11.106	11.998
Loterijen	6.646	8.438	7.748	8.671
Donaties bedrijven	3.916	3.603	4.930	5.287
Donaties particulieren	3.130	3.600	4.300	5.159
Bijdragen andere non-profits	1.379	1.859	3.942	3.712
Levering producten en diensten	1.625	1.797	603	380
Overige inkomsten	1.647	3.012	2.903	3.518

Bron: Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

¹⁵ De MOS is een netwerkorganisatie voor organisaties die zich inzetten om kwetsbare groepen in beweging te brengen.

¹⁶ Van 3X3 UNITES vonden we geen jaarrekeningen op de website van de stichting. Sociaal Werk Nederland en het Nationaal Ouderenfonds zijn wel lid van de MOS, maar nemen we in deze rapportage niet mee, omdat deze organisaties slechts voor een (beperkt) deel actief zijn in de breedtesport. IT4KIDS werd in januari 2025 lid van de MOS en maakt daarom nog geen deel uit van deze rapportage.

Ruim de helft van de totale inkomsten is toe te schrijven aan Jeugdfonds Sport en Cultuur (34 miljoen euro; [tabel 3.8](#) en [tabel 3.9](#)). Zij ontvangen veel gemeentelijke subsidie om kinderen uit gezinnen die het minder breed hebben te laten sporten (24 miljoen euro). De overige fondsen en stichtingen halen een groter deel van hun inkomsten uit loterijen of (geworven) donaties van bedrijven en particulieren.

Tabel 3.8

Inkomsten fondsen en stichtingen in 2023 naar inkomstenbron, per organisatie*

(in euro's x1.000)

	Bas van de Goor Foundation	Dirk Kuyt foundation	Esther Vergeer Foundation	Fonds Gehandicaptensport	Giovanni van Bronckhorst Foundation	Jantje Beton	Jeugdfonds Sport en Cultuur
Totaal	2.510	712	1.023	7.278	714	6.433	33.692
Subsidies gemeenten	-	-	-	-	50	-	23.905
Subsidies overheden	468	-	-	2.180	-	2.374	6.338
Loterijen	898	126	488	639	181	2.008	571
Donaties bedrijven	660	85	306	793	256	221	567
Donaties particulieren	218	23	65	2.722	-	1.534	128
Bijdragen andere non-profits	250	-	153	-	119	285	1.748
Levering producten en diensten	-	-	-	-	-	11	-
Overige inkomsten	16	478	11	945	69	-	435

Bron: Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Niet elke organisatie splitst de inkomsten op dezelfde manier uit. De streepjes in de tabel zeggen dus niet per definitie dat er geen geld vanuit deze bron komt. De organisatie heeft deze mogelijk in een overkoepelende categorie ingedeeld.

Tabel 3.9**Inkomsten fondsen en stichtingen in 2023 naar inkomstenbron, per organisatie (vervolg)***

(in euro's x1.000)

	Johan Cruyff foundation	John Blankenstein Foundation	Krajicek Foundation	Nationaal Fonds voor de Sport	Stichting Life Goals	Yvonne van Gennip Talent Fonds
Totaal	5.873	123	2.075	517	1.791	1.106
Subsidies gemeenten	306	-	-	-	111	-
Subsidies overheden	84	-33**	588	-	-	-
Loterijen	2.687	-	672	-	300	100
Donaties bedrijven	2.076	-	178	-	-	145
Donaties particulieren	451	-	17	1	-	-
Bijdragen andere non-profits	234	-	356	517	50	-
Levering producten en diensten	27	113	228	-	-	-
Overige inkomsten	8	42	36	-	1.331	147

Bron: Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

* Niet elke organisatie splitst de inkomsten op dezelfde manier uit. De streepjes in de tabel zeggen dus niet per definitie dat er geen geld vanuit deze bron komt. De organisatie heeft deze mogelijk in een overkoepelende categorie ingedeeld.

** Volgens documentatie van de John Blankenstein Foundation lijkt dit bedrag negatief vanwege een teruggave van subsidie.

Uitgaven

In totaal gaven fondsen en stichtingen in 2023 63 miljoen euro uit ([tabel 3.10](#)). 68 procent hiervan (43 miljoen euro) besteedden ze aan hun doelstellingen. Daarnaast besteedden ze ongeveer 14 miljoen euro (22%) aan de organisatie, zoals personeelslasten.

Tabel 3.10**Totale uitgaven fondsen en stichtingen naar uitgavenpost, 2020-2023**

(in euro's x1.000)

	2020 (n=12)	2021 (n=12)	2022 (n=13)	2023 (n=13)
Totaal	42.539	45.851	56.677	63.271
Besteed aan doelstellingen	27.697	30.772	38.433	43.008
Organisatie	9.808	10.324	12.680	13.882
Communicatie	1.939	1.683	2.887	3.309
Werving	2.871	2.922	2.607	2.990
Overig	225	150	69	82

Bron: Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Ruim de helft van de uitgaven van fondsen en stichtingen in 2023 is afkomstig van Jeugdfonds Sport en Cultuur (33 miljoen euro; [tabel 3.11](#)). Over het algemeen gaven individuele fondsen en stichting het meeste geld uit aan hun doelstellingen. Bij de Bas van de Goor Foundation, de Esther Vergeer Foundation en de Giovanni van Bronckhorst Foundation waren de organisatiekosten hoger dan de uitgaven aan doelstellingen.

Tabel 3.11**Uitgaven fondsen en stichtingen in 2023 naar uitgavenpost, per organisatie***

(in euro's x1000)

	Doelstellingen	Organisatie	Werving	Communicatie	Overig	Totaal
Bas van de Goor Foundation	804	1.221	120	58	4	2.206
Cruyff foundation	2.544	1.517	460	1.068	-	5.590
Dirk Kuyt foundation	257	250	104	-	5	616
Esther Vergeer Foundation	315	618	77	-	-	1.011
Fonds Gehandicaptensport	4.186	1.760	442	-	-	6.387
Giovanni van Bronckhorst Foundation	180	449	27	-	0	657
Jantje Beton	4.027	2.273	817	518	-	7.635
Jeugdfonds Sport en Cultuur	25.599	5.222	522	1.625	-	32.967
John Blankenstein Foundation	93	12	-	-	-	105
Krajicek Foundation	2.504	131	295	-	-	2.929
Nationaal Fonds voor de Sport	288	211	-	15	35	549
Stichting Life Goals	1.407	164	23	25	38	1.657
Yvonne van Gennip Talent Fonds	805	54	104	-	-	962

Bron: Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

* Niet elke organisatie splitst de uitgaven op dezelfde manier uit. De streepjes in de tabel zeggen dus niet per definitie dat er geen geld naar deze post gaat. De organisatie heeft deze mogelijk in een overkoepelende categorie ingedeeld.

Financiële stromen

Op basis van [tabel 3.7](#) en [tabel 3.10](#) visualiseren we de financiële stromen van en naar fondsen en stichtingen ([figuur 3.3](#)). Van de uitgaande stroom richting de sport, de uitgaven aan doelstellingen, kunnen we niet precies zeggen waar deze terecht komt. De exacte bestemming van deze geldstroom hangt af van de doelstelling van de stichting.

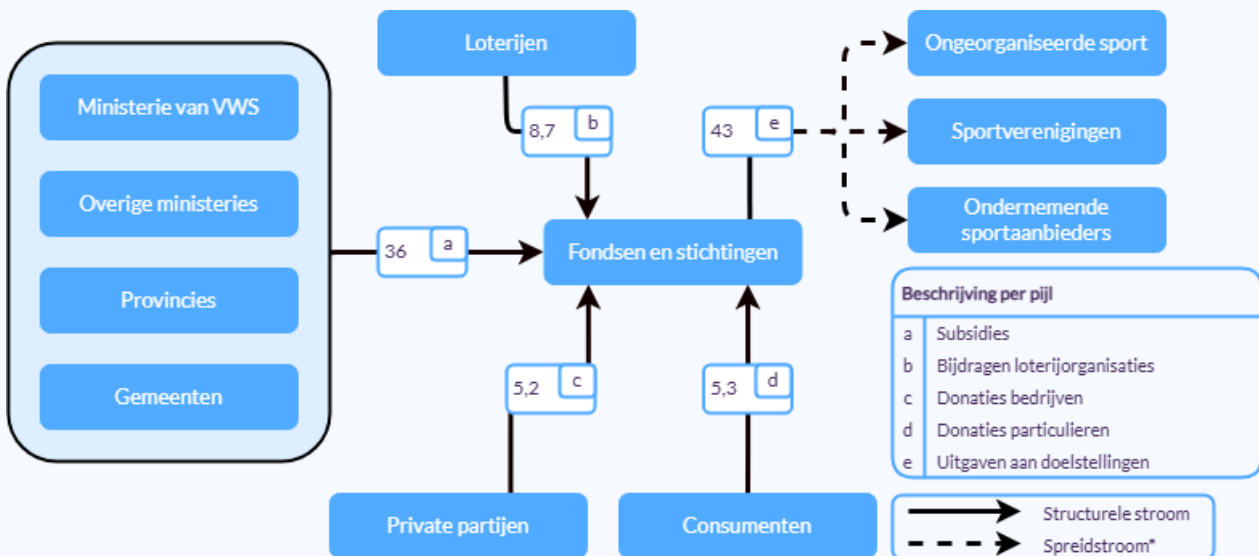
Deels komt dit geld ten goede aan de ongeorganiseerde sport, door onder andere de aanleg en het onderhoud van speeltuinen of openbare sportgelegenheden. Anderzijds bieden ze ondersteuning aan mensen die door verschillende omstandigheden niet zouden kunnen sporten zonder deze ondersteuning.

Bij deze ondersteuning gaat het geld veelal naar de sportaanbieder. Daarom presenteren we de uitgaven van de fondsen en stichtingen in een spreidstroom richting de georganiseerde (sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders) en ongeorganiseerde sport.

Figuur 3.3

Financiële stromen fondsen en stichtingen in de breedtesport in 2023

(in miljoenen euro's)

Bron: Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van de vorige rapportage hebben we de spreidstroom voor de uitgaven van fondsen en stichtingen aangepast. Na reflectie past dit beter bij de daadwerkelijke geldstroom. De inkomende stromen zijn inhoudelijk gelijk gebleven.

Het is lastig iets te zeggen over de toename in inkomsten en uitgaven tussen 2020 en 2023, omdat we vanaf 2022 een grotere steekproef hebben. Het Nationaal fonds voor de sport hebben we namelijk vanaf 2022 meegenomen. Hun inkomsten komen grotendeels vanuit andere non-profitorganisaties.

We kunnen dus wel zeggen dat bij de overige fondsen en stichtingen de inkomsten vanuit subsidies van overheden (anders dan gemeenten) met 66 procent stegen (5 miljoen euro). Donaties van particulieren stegen met 65 procent (2 miljoen euro).

Sportaanbieders

In dit hoofdstuk beschrijven we de financiële stromen rondom sportaanbieders. Dit doen we los voor sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders.

4.1 Sportverenigingen

Nederland telde in 2023 bijna 26.000 sportverenigingen (Van Eldert & Van Kalmthout, 2024). 29 procent van de Nederlanders van 6 jaar en ouder was in 2022 lid van een sportvereniging (Van den Dool, 2023). Daarmee vormen sportverenigingen een belangrijk onderdeel van het Nederlandse sportlandschap.

Totale geschatte inkomsten

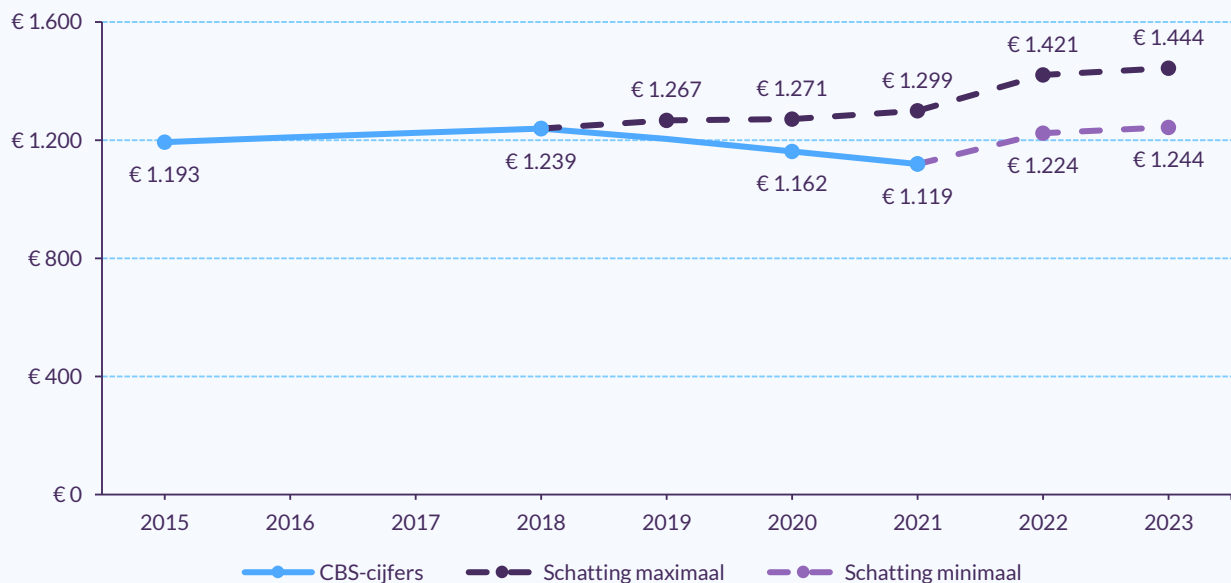
Volgens het CBS waren de totale inkomsten van sportverenigingen in 2018 ruim 1,2 miljard euro (figuur 4.1). In de jaren daarna namen de totale inkomsten af, tot ruim 1,1 miljard euro in 2021. Recentere cijfers ontbreken. Daarom maken we een schatting van de totale inkomsten in 2023.¹⁷

De geschatte totale inkomsten van sportverenigingen in 2023 komen uit op minimaal 1,2 miljard euro en maximaal 1,4 miljard euro (figuur 4.1). De daadwerkelijke totale inkomsten liggen vermoedelijk ergens daartussen.

Figuur 4.1

Geschatte* totale inkomsten sportverenigingen tussen 2015 en 2023

(in miljoenen euro's)

Bron: CBS Statline, 2023 & Mulier Instituut, Databestand sportorganisaties. Bewerking: Mulier Instituut.

In bijlage 2 lichten we deze schatting toe.

¹⁷ In bijlage 2 lichten we deze schatting verder toe.

Ruim de helft van de totale inkomsten (52%; [tabel 4.1](#)) halen sportverenigingen in 2023 uit contributie, les- en entreegelden. Dat komt neer op een bedrag tussen de 647 miljoen euro en 751 miljoen euro. Ongeveer 22 procent van de inkomsten halen ze uit kantineverkopen. De overige inkomstenposten die we op basis van de CBS-cijfers kunnen onderscheiden, zijn subsidies en bijdragen en sponsor- en reclamegelden, die beide 11 procent van de inkomsten vormen.

Tabel 4.1
Geschatte* totale inkomsten sportverenigingen in 2023, naar inkomstenbron

	in %	Minimaal in mln. euro's	Maximaal in mln. euro's
Totaal	100	1.244	1.444
Contributie, les- en entreegelden	52	647	751
Kantineverkopen	22	271	314
Sponsor- en reclamegelden	11	135	157
Subsidies en bijdragen	11	133	154
Overige baten	5	61	71

Bron: CBS Statline, 2023 & Mulier Instituut, Databestand sportorganisaties. Bewerking: Mulier Instituut.

In bijlage 2 lichten we deze schatting toe.

Van de subsidies en bijdragen voor sportverenigingen komt in ieder geval 79 miljoen euro vanuit het ministerie van VWS via de BOSA-regeling (zie paragraaf 2.1). Het overige deel komt naar verwachting met name vanuit gemeenten.

Uitgaven

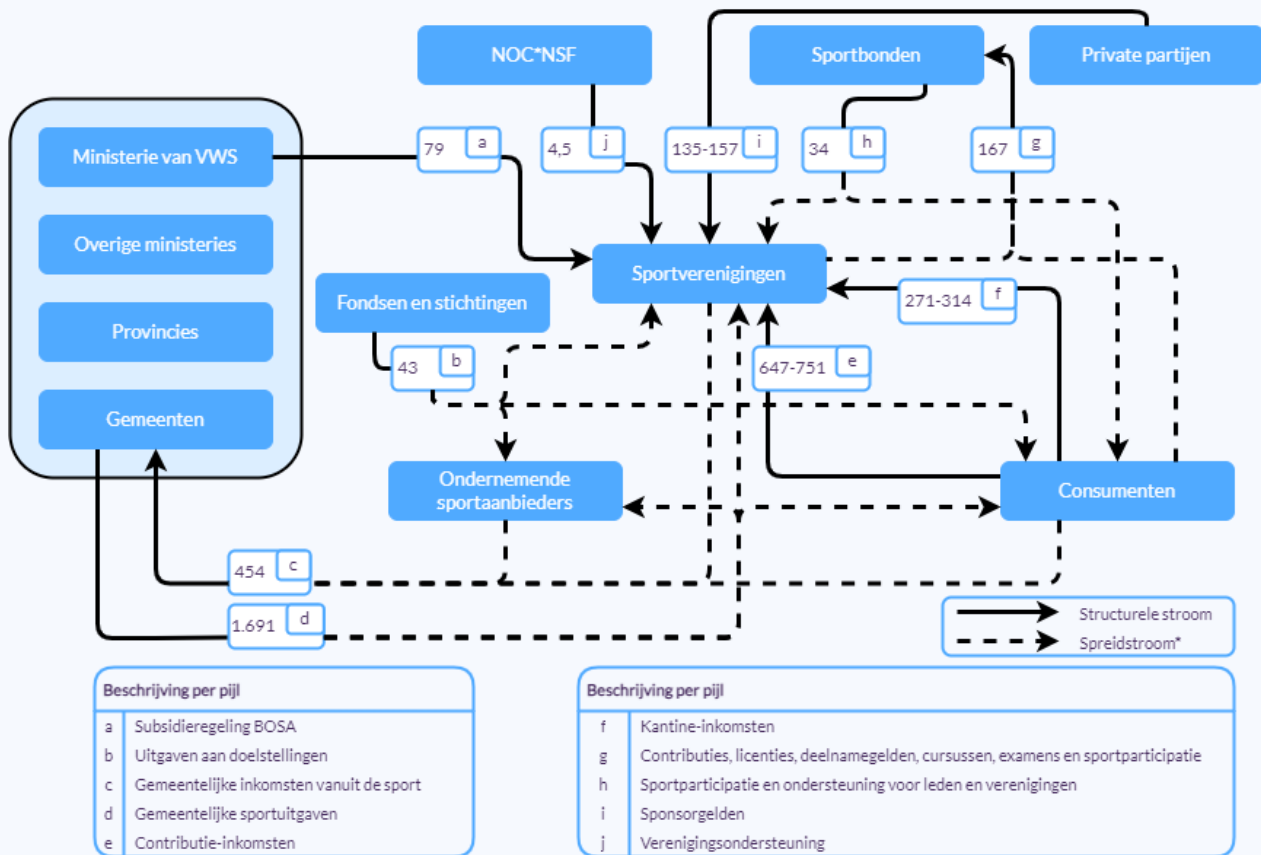
We laten de uitgaven van sportverenigingen buiten beschouwing, omdat deze uitgaven hoofdzakelijk binnen de eigen organisatie of buiten het sportlandschap terechtkomen.

Financiële stromen

In [figuur 4.2](#) visualiseren we de financiële stromen van en naar sportverenigingen. Dit doen we op basis van de bedragen uit [tabel 4.1](#) en de relevante stromen uit de overige paragrafen in deze rapportage (zoals gemeenten en NOC*NSF).

De uitgaven van sportverenigingen aan huur ontbreken deels in het stromenmodel. Voor sportverenigingen die van de gemeente een accommodatie huren, zitten deze uitgaven in de (spreid)stroom naar gemeenten, maar er zijn ook sportverenigingen die huren van een niet-gemeentelijke verhuurder. Doordat de omvang hiervan niet bekend is, kunnen we deze stroom niet toevoegen aan het stromenmodel.

Figuur 4.2
Financiële stromen sportverenigingen in 2023
 (in miljoenen euro's)

Bron: Jaarverslag Ministerie van VWS, 2023, jaarrekening en begroting NOC*NSF, 2023, door CBS verzamelde gemeentelijke data (Iv3), 2024, jaarrekeningen sportbonden, 2023, jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2023, CBS Statline, 2023 & Mulier Instituut, Databestand sportorganisaties. Bewerking: Mulier Instituut.

Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van de vorige rapportage van de monitor hebben we de meeste stromen nog steeds in beeld. Beperkingen in de beschikbare informatie zorgen wel voor geschatte stromen en meer spreidstromen. Verder hebben we ook nieuwe stromen toegevoegd, zoals vanuit NOC*NSF en fondsen en stichtingen. Van de bedragen die we in de vorige rapportage ook al in beeld hadden, zijn de meeste gestegen ten opzichte van 2020.

Inkomsten vanuit de kantine werden door de coronacrisis relatief gezien het hardst geraakt. Na de coronacrisis konden deze weer (grotendeels) herstellen, waardoor we verwachten dat kantine-inkomsten relatief gezien de grootste groei doormaakten tussen 2020 en 2023. Vanwege onze schattingsmethode voor sportverenigingen kunnen we dit niet met zekerheid zeggen. De daadwerkelijke toename weten we als het CBS met nieuwe cijfers komt.

4.2 Ondernemende sportaanbieders

Ondernemende sportaanbieders zijn sportaanbieders met een winstogmerk of commercieel verdienmodel, exclusief organisatoren van sportevenementen. Een groot deel van deze aanbieders is aangesloten bij brancheorganisaties, maar dit verschilt per branche. Diverse brancheorganisaties hebben zich in 2019 verenigd in een samenwerkingsverband: het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS).

In 2023 had ongeveer 24 procent van de Nederlanders van 4 jaar of ouder een abonnement bij een ondernemende sportaanbieder (CBS, z.d.). Volgens cijfers van het POS zijn er ruim 6.000 ondernemende sportaanbieders actief, in negentien branches (Platform Ondernemende Sportaanbieders, z.d.). Ook de ondernemende sportaanbieders spelen dus een aanzienlijke rol in het Nederlandse sportlandschap.

Totale geschatte inkomsten

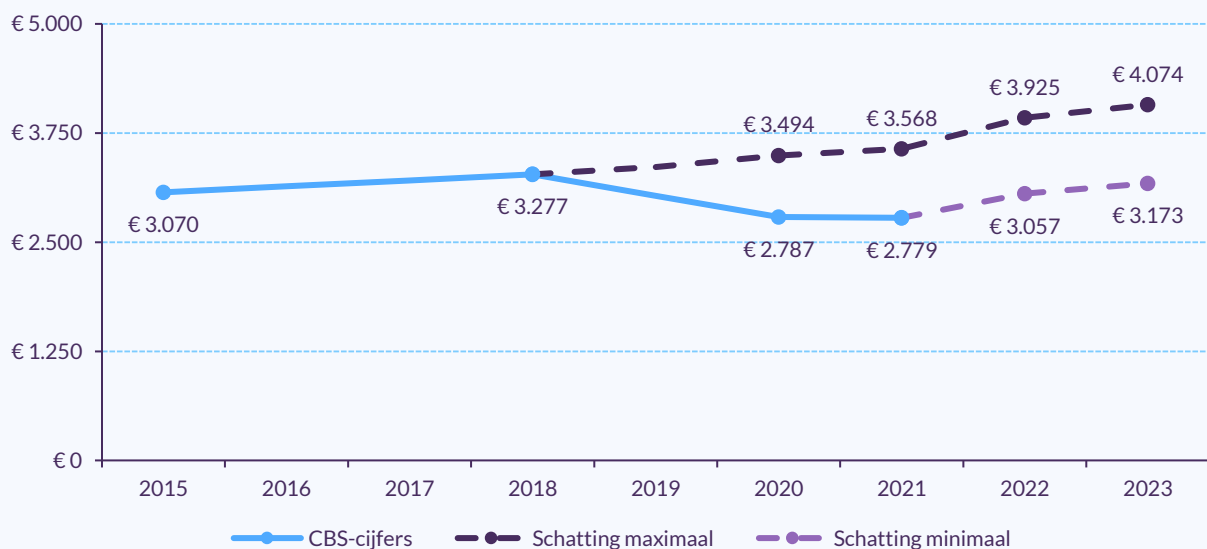
Op basis van cijfers van het CBS en het POS schatten¹⁸ wij de totale inkomsten van de ondernemende sportaanbieders in 2018 op ruim 3,2 miljard euro (figuur 4.3). De inkomsten namen tussen 2018 en 2021 af tot, naar schatting, 2,7 miljard euro. Net als bij de sportverenigingen ontbreken recentere cijfers. Daarom maken we ook hier een schatting op basis van de beschikbare gegevens en inflatiecijfers.

De geschatte totale inkomsten komen uit op minimaal 3,1 miljard euro en maximaal 4,1 miljard euro (figuur 4.3). De daadwerkelijke inkomsten zullen ergens daartussen liggen.

Figuur 4.3

Geschatte* totale inkomsten ondernemende sportaanbieders tussen 2015 en 2023

(in miljoenen euro's)

Bron: CBS Statline, 2023-2024 & POS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

¹⁸ In bijlage 3 lichten we deze schatting verder toe.

Het overgrote deel van de inkomsten van ondernemende sportaanbieders komt voort uit abonnementen, lessen en entree (74%, [tabel 4.2](#)). Dat komt neer op een bedrag tussen de 2,3 en 3 miljard euro.

Waar de inkomsten uit abonnementen, lessen en entree voor alle typen ondernemende sportaanbieders te achterhalen zijn in de cijfers van het CBS, geldt dit niet voor de andere inkomstenbronnen. Het CBS hanteert per sportstatistiek een andere indeling naar inkomstenbronnen, waardoor we sommige bedragen onder de post 'overig' moeten zetten. Deze is hierdoor relatief groot (15%; [tabel 4.2](#)). De bedragen van de andere inkomstenbronnen zijn daardoor een onderschatting.

Tabel 4.2

Geschatte totale inkomsten ondernemende sportaanbieders in 2023, naar inkomstenbron

	in %*	Minimaal in mln. euro's	Maximaal in mln. euro's
Totaal	100	3.173	4.074
Abonnementen, lessen en entree	74	2.351	3.019
Subsidies en bijdragen	7	222	285
Horecaverkopen	3	90	116
Sponsor- en reclamegelden	1	27	35
Overig**	15	482	619

Bron: CBS Statline, 2023 & POS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

* De verhouding tussen de inkomstenbronnen is op basis van gecombineerde CBS-data uit 2018 en 2019.

** Door verschillende indeling per type ondernemer hebben we sommige bedragen onder de post 'overig' moeten zetten. De bedragen van de andere inkomstenbronnen is daardoor een onderschatting.

Uitgaven

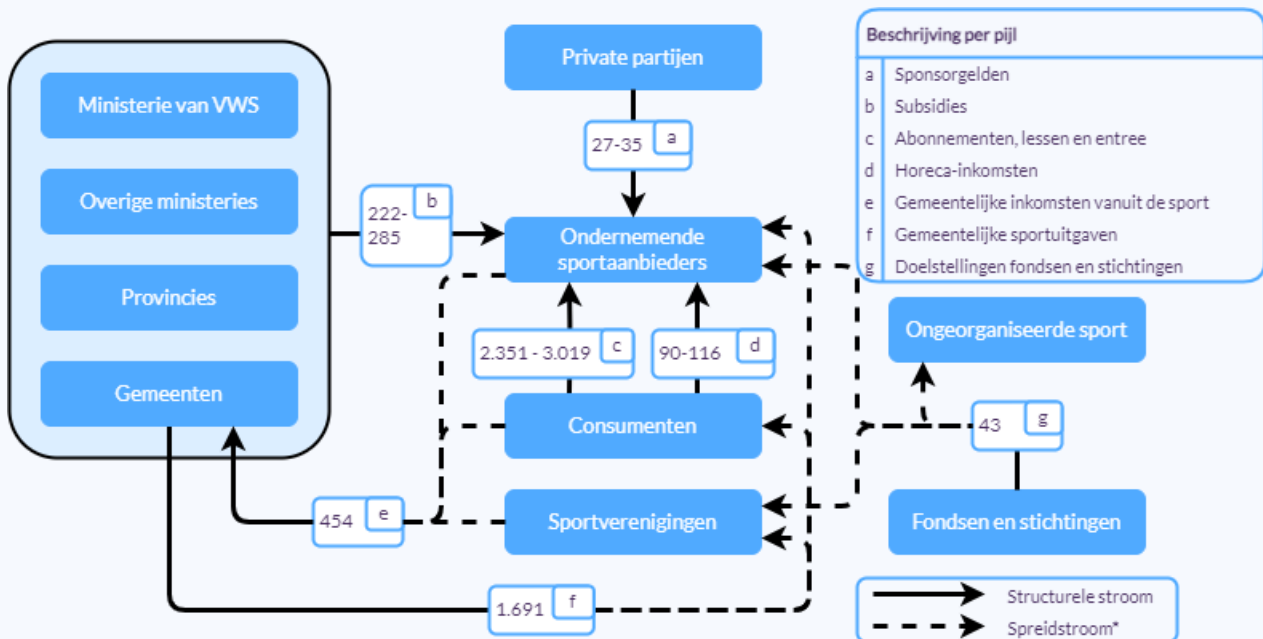
We laten de uitgaven van ondernemende sportaanbieders buiten beschouwing, omdat deze uitgaven hoofdzakelijk binnen de eigen organisatie of buiten het sportlandschap terechtkomen.

Financiële stromen

In [figuur 4.4](#) geven we de bedragen uit [tabel 4.2](#) weer. Omdat de CBS-cijfers van 2023 ontbraken, geven we onze minimale en maximale schatting van de stromen weer. Dit kan nog een onderschatting zijn van de daadwerkelijke bedragen, omdat niet voor elke aanbieder dezelfde data beschikbaar waren.

De stromen van en naar de gemeenten hebben we via de lv3-data bepaald. Het is onduidelijk welk deel hiervan bij de ondernemende aanbieders terecht- of vandaan komt.

Figuur 4.4
Financiële stromen ondernemende sportaanbieders in 2023
 (in miljoenen euro's)

Bron: CBS Statline, 2023, door CBS verzamelde gemeentelijke data (lv3), 2024, jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2023 & POS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

Verandering financiële stromen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van de vorige monitor is de incidentele stroom van de TVS-regeling weggefallen. Deze regeling gold in 2023 niet meer. Daarnaast is de stroom voor huurinkomsten weggefallen. Deze wordt niet voor elk type ondernemer gespecificeerd, en daarnaast is het onduidelijk wie de huurders zijn. De overige stromen zijn qua inhoud gelijk gebleven.

We verwachten dat de horeca-inkomsten relatief meer zijn gestegen dan andere inkomstenbronnen tussen 2020 en 2023. Na de coronacrisis konden horecagelegenheden bij ondernemende sportaanbieders namelijk weer volledig open. De daadwerkelijke toename is vanwege onze schattingsmethode niet bekend. Die weten we als het CBS met nieuwe cijfers komt.

Het grote plaatje

In dit hoofdstuk brengen we de financiële stromen uit de voorgaande hoofdstukken samen tot één totaal totaalplaatje.

5.1 Alle financiële stromen in één plaatje

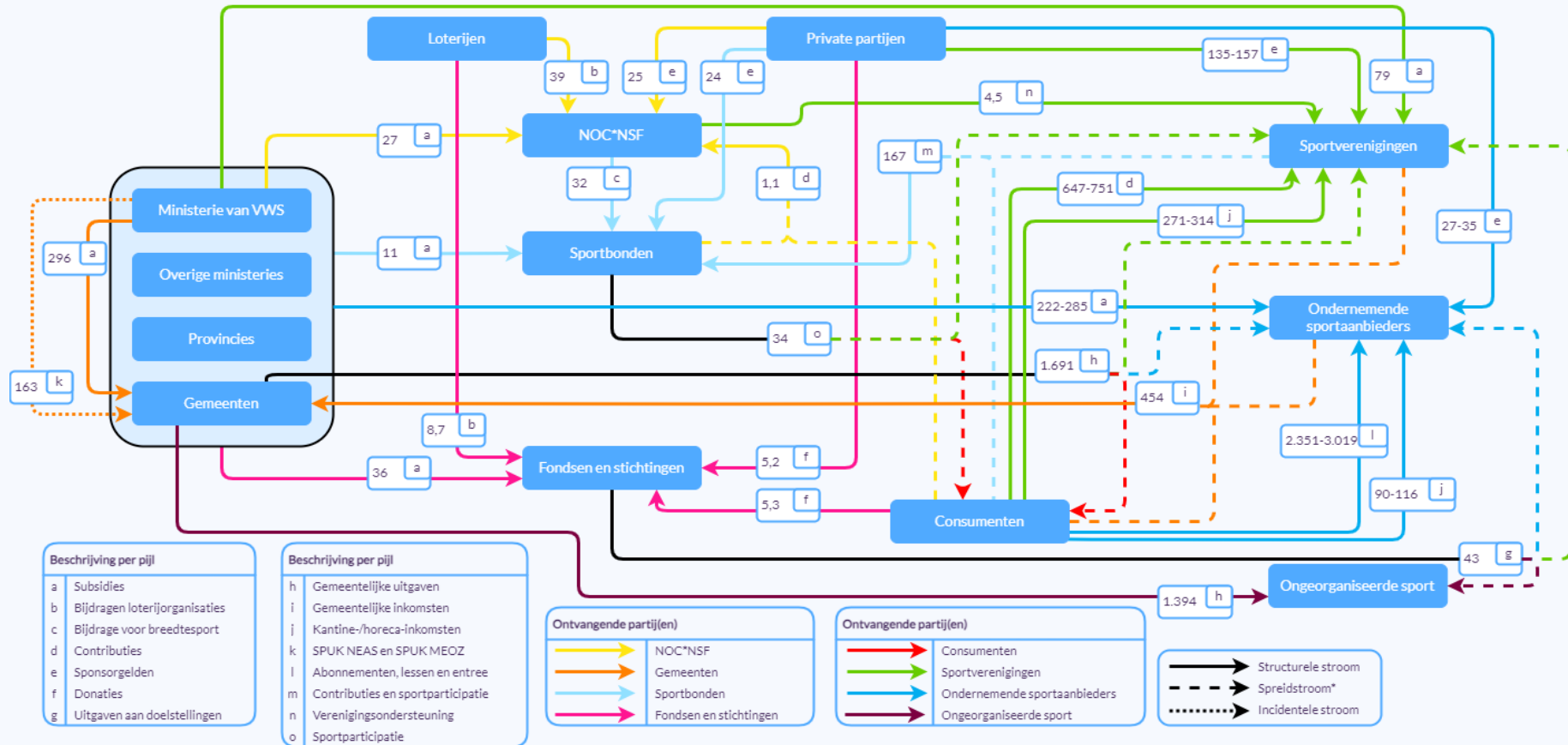
In [figuur 5.1](#) brengen we alle financiële stromen in de breedtesport samen tot één totaalplaatje. Dit totaalplaatje toont veel verschillende financiële stromen. De Nederlandse breedtesport wordt dus vanuit verschillende hoeken gefinancierd.

Consumenten en overheden nemen daarbij het grootste deel voor hun rekening. Zowel in het aantal stromen als in de hoogte van de bijbehorende bedragen.

- Stromen vanuit consumenten hebben met name betrekking op contributies en abonnementen. Dit zijn stromen naar sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders.
- Onder de overheden ligt een grote rol bij gemeenten, met de gemeentelijke sportuitgaven en de uitgaven aan sport en bewegen in de openbare ruimte.

Verder zien we in [figuur 5.1](#) dat er het nodige geld rondgaat in de breedtesport. Middelen vanuit het ministerie van VWS landen bij gemeenten en NOC*NSF, van waaruit vervolgens weer andere stromen naar de breedtesport gaan. Daarnaast lopen er stromen tussen partijen in de breedtesport, zoals tussen sportbonden en sportverenigingen. Organisaties in de breedtesport zijn dus (deels) financieel afhankelijk van elkaar.

Figuur 4.5
Financiële stromen Nederlandse breedtesport, 2023
 (in miljoenen euro's)

Bron: Jaarverslag Ministerie van VWS, 2023, Jaarrekening en begroting NOC*NSF, 2023, Door CBS verzamelde gemeentelijke data (Iv3), 2024, Jaarrekeningen sportbonden, 2023, Jaarrekeningen fondsen en stichtingen, 2023, CBS Statline, 2023, Mulier Instituut, Databestand sportorganisaties & POS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Een spreidstroom verwijst naar een stroom waarvan de onderverdeling van het bedrag niet duidelijk uit de bron naar voren komt.

5.2 Ontwikkelingen ten opzichte van vorige monitor

Het huidige totaalplaatje ziet er vergelijkbaar uit met dat uit de vorige monitor. We hebben de meeste stromen nog steeds in beeld. Door beperkingen in de beschikbare informatie hebben we in deze rapportage wel meer stromen geschat. Daarnaast moesten we enkele stromen omzetten in spreidstromen.

Aan de andere kant kregen we ook enkele nieuwe stromen in beeld, zoals vanuit NOC*NSF en vanuit fondsen en stichtingen naar sportverenigingen. En hebben we voor onderdelen in het stromenmodel de dataverzameling verbeterd, zoals de analyse voor sportbonden op basis van jaarrekeningen.

De bijbehorende bedragen van nagenoeg alle stromen stegen ten opzichte van de vorige monitor. Hierbij speelt mee dat we in de vorige monitor rapporteerden over een periode tijdens de coronacrisis. Het lag daardoor voor de hand dat stromen zich weer (deels) zouden herstellen. Maar het is goed voor de financiering van de breedtesport dat de stromen ook daadwerkelijk weer zijn gestegen.

Daarnaast speelt de inflatie een rol bij de stijging in de bijbehorende bedragen van de stromen, onder andere omdat daardoor de kosten stijgen. Zeker omdat de inflatie in 2021 (2,7%), 2022 (10%) en 2023 (3,8%) hoger lag dan in de jaren daarvoor.¹⁹

¹⁹ Op basis van de consumentenprijsindex van het CBS (CBS, z.d.).

Beschouwing

In dit hoofdstuk geven we een beschouwing op de resultaten uit deze monitor. We gaan in op mogelijke toekomstige ontwikkelingen in de financiële stromen in de breedtesport. Vervolgens bespreken we de doorontwikkeling van deze monitor.

6.1 Mogelijke toekomstige ontwikkelingen

In deze rapportage laten we zien dat de financiële stromen in de Nederlandse breedtesport in 2023 in grootte toenamen ten opzichte van 2020. Dit is een goed teken voor de financiële continuïteit van de breedtesport. Maar het is de vraag of dit zo blijft.

Hogere kansspelbelasting

In de sportsector zijn er namelijk zorgen over de gevolgen van de kabinetsplannen. Zo vreest NOC*NSF dat de verhoging van de kansspelbelasting leidt tot een lagere afdracht vanuit de Nederlandse loterij (NOC*NSF, 2024). In het stromenmodel zien we dat dit kan doorwerken op sportbonden, fondsen en stichtingen en (deels indirect) sportverenigingen.

Van BOSA naar DUMAVA

Verder is het ministerie van VWS van plan om vanaf 2026 te bezuinigen op de BOSA-regeling. Als alternatief voor verduurzamingsmaatregelen kunnen sportverenigingen dan wel gebruikmaken van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA).

Maar de voorwaarden voor deze regeling wijken af van de BOSA-voorwaarden. Zo is de minimale investering 25.000 euro, in plaats van 12.500 euro bij de BOSA (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2024). En het percentage subsidie voor verduurzaming is 40 procent in plaats van 20 procent, tenzij het een integraal verduurzamingsproject is.

Daarnaast geeft de DUMAVA-regeling geen oplossing voor het standaard (niet-verduurzamende) onderhoud en werd de BOSA-regeling al overvraagd. Mogelijk raken de bezuinigingen op de BOSA-regeling sportverenigingen daardoor (NOC*NSF, 2024).

In 2025 bestaan de BOSA-regeling en de DUMAVA nog naast elkaar.

Financiën van gemeenten

Verder speelt er het nodige rondom gemeenten, die een groot deel van de financiering van de Nederlandse breedtesport voor hun rekening nemen. Gemeenten voorzien een financieel ravijnjaar in 2026 (Binnenlands Bestuur, 2022). Daarnaast stelt het huidige kabinet voor om specifieke uitkeringen, bijvoorbeeld

voor sportbeleid, in het gemeentefonds te stoppen, met een budgetkorting van 10 procent. Veel gemeenten verwachten dat dit tot bezuinigingen op sport gaat leiden (Geurink, Kools, & Hoekman, 2024).

Als de specifieke uitkeringen door de overheveling niet meer voor sport geormerkt zijn, kunnen andere beleidsterreinen ook aanspraak maken op deze financiële stroom. Gemeentelijke beleidsambtenaren sport vrezen dat sport dan, zeker in tijden van bezuinigingen, het sluitstuk van de begroting wordt, omdat sport geen wettelijke taak is.

In het wetgevingsoverleg Sport en Bewegen sprak de staatssecretaris de intentie uit om dit op te vangen door de specifieke uitkeringen niet over te hevelen totdat sport een wettelijke taak voor gemeenten is (Karremans, 2024). Toch zijn deze ontwikkelingen een potentieel gevaar voor de belangrijke rol die gemeenten spelen in het stromenmodel voor de breedtesport.

Effect nog onduidelijk

Hoe deze ontwikkelingen daadwerkelijk doorwerken op de stromen in de breedtesport, is nog afwachten. Met het wegvallen of afnemen van bestaande stromen kunnen ook nieuwe stromen ontstaan. Maar het blijft dat de vraag of dat voldoende gaat zijn. Zeker omdat we in het stromenmodel zien dat sportorganisaties voor een deel ook afhankelijk van elkaar zijn.

6.2 Doorontwikkeling monitor

We zijn van plan om met de monitor Financiële stromen in de breedtesport de ontwikkelingen in de financiële stromen te blijven volgen. Daarbij houden we oog voor de doorontwikkeling van de monitor.

Databronnen

Voor de vergelijkbaarheid proberen we databronnen zoveel mogelijk hetzelfde te houden. Maar waar mogelijk kijken we naar betere en structurelere databronnen voor de monitor. En of we nog stromen kunnen en moeten toevoegen aan het stromenmodel.

Topsportgelden en overheadkosten

Verder blijven de topsportgelden een aandachtspunt. Op basis van de beschikbare informatie kunnen we nog niet alle topsportgelden uit de stromen filteren. Hetzelfde geldt voor overheadkosten. In het vervolg van de monitor proberen we deze bedragen er verder uit te filteren.

Schattingen en spreidstromen

Daarnaast beogen we in het vervolg van de monitor minder stromen te schatten en spreidstromen te concretiseren. Hiervoor zijn we wel afhankelijk van de beschikbare informatie.

Bronnen

Binnenlands Bestuur. (2022, 6 mei). *Gemeenten op rand financieel ravijn*. Opgeroepen op 1 november 2024, van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/financien/hoogte-bekostiging-door-rijk-hoogst-onzeker-na-2026>

CBS. (z.d.). *Consumentenprijsindex*. Opgeroepen op 29 oktober 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/reeksen/tijd/consumentenprijzen/consumentenprijsindex>

Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen. (z.d.). *BOSA-regeling 2023*. Opgeroepen op 24 oktober 2024, van <https://www.dusi.nl/subsidies/stimulering-bouw-en-onderhoud-sportaccommodaties/bosa-regeling-2023>

Geurink, N., Kools, M., & Hoekman, R. (2024). *Impact hoofdlijnenakkoord op gemeentelijk sportbeleid*. Mulier Instituut.

Hoekman, R., & Schadenberg, B. (2023). *Onderbenutting van sportaccommodaties: kennis- en innovatiescan WP5*. Mulier Instituut.

Hover, P., & Van Eldert, P. (2023). *Betaalbaarheid van sport: kennis- en innovatiescan WP6*. Mulier Instituut.

Karremans, V. (2024, 2 december). *Wetgevingsoverleg Sport en bewegen*. Opgehaald van https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2024A06108

KPMG Advisory N.V. (2023). *Foto organisatie en financiering topsport*.

Ministerie van VWS. (2024). *Aanbiedingsbrief nota van wijziging op Ontwerpbegroting van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor het jaar 2025*.

NLsportraad. (2019). *Verkenning rol provincies in de sport. Bevinding kennismakingsronde langs provincies 2018-2019*.

NOC*NSF. (2024, 22 oktober). *Bezuinigingen op sport raken verenigingen*. Opgeroepen op 29 oktober 2024, van <https://nocnsf.nl/nieuws/2024/10/bezuinigingen-op-sport-raken-verenigingen>

- NOC*NSF. (2024, 17 september). *Reactie NOC*NSF op de Miljoenennota 2025*.
Opgeroepen op 29 oktober 2024, van
<https://nocnsf.nl/nieuws/2024/09/reactie-nocstarnsf-op-de-miljoenennota-2025>
- Platform Ondernemende Sportaanbieders. (z.d.). POS. Opgeroepen op 16 oktober 2024, van <https://pos.nl/>
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (2024, 31 oktober). *DUMAVA: Voorwaarden*. Opgeroepen op 31 oktober 2024, van
<https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava/voorwaarden>
- Rijksoverheid. (2024). *Regeerprogramma. Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet*.
- Van den Dool, R. (2023). *Lidmaatschap sportclubs en sportdeelname 2022: kernindicatoren clublidmaatschap en RSO-deelname [Factsheet 2023/24]*. Mulier Instituut.
- Van Eldert, P. (2023). *Monitor sportuitgaven gemeenten 2022: gemeentelijke uitgaven aan sport in de periode 2017 tot en met 2022*. Mulier Instituut.
- Van Eldert, P., & Beekman, T. (2021). *Monitor sportuitgaven gemeenten 2020: gemeentelijke uitgaven aan sport in 2020 en verdieping op specifieke vraagstukken*. Mulier Instituut.
- Van Eldert, P., & Hertogs, N. (2024). Exploitatie en financiering. In D. Ruikes, & B. Schadenberg (Red.), *Jaarrapport ruimte voor sport en beweging. Overzicht van beleidsrelevante kennis over de sport- en beweeginfrastructuur* (pp. 48-71). Mulier Instituut.
- Van Eldert, P., & Van Kalmthout, J. (2024). *Monitor aantal sportverenigingen in Nederland 2024*. Mulier Instituut.
- Van Gorp, M., Geurink, N., Erdoğan, G., & Lintzen, K. (2024). *Sport en bewegen voor behalen GALA-doelen. In gemeentelijke plannen van aanpak 2024-2026*. Mulier Instituut.
- Van Praag, M. (2022, september). *Provincies zien sportstelsel als basis om de continuïteit van sport te waarborgen*. Opgehaald van
<https://www.nederlandse-sportraad.nl/actueel/nieuws/2022/09/02/aandacht-voor-sportbeleid-bij-provincies-toegenomen>

Bijlage 1 – Toelichting schatting totale inkomsten en uitgaven sportbonden

Dataverzameling

In vorige rapportage van de monitor (Van Eldert & Beekman, 2021) schatten we de inkomsten van sportbonden op basis van een peiling onder de sportbonden.²⁰ Voor deze rapportage halen we deze informatie uit de jaarrekeningen van sportbonden. Voor 2022 vonden we de jaarrekeningen van 70 van de 78 geregistreerde sportbonden²¹ ([tabel B1.1](#)). De jaarrekeningen van 2020, 2021 en 2023 vonden we van respectievelijk 61, 68 en 55 sportbonden.

Om toch een zo representatief mogelijk beeld te schetsen, hanteren we in de analyse een weging op basis van de totale jaaronzet uit 2022. Dit hebben we gedaan door alle bonden in te delen in categorieën op basis van de omvang van de omzet.

Om een beeld van de volledige populatie aan sportbonden te krijgen, hebben we de beschikbare cijfers uit 2022 aangevuld op basis van andere bronnen. Op basis van de Sportbondenmonitor 2018 van NOC*NSF en jaarrekeningen uit eerdere jaren keken we bijvoorbeeld in welke omzetcategorie de ontbrekende bonden na inflatiecorrectie vielen.

In [tabel B1.1](#) laten we de uiteindelijke verdeling van sportbonden naar omzetcategorie zien.

Een aantal sportbonden hanteert voor de jaarrekening een gebroken boekjaar: ze presenteren de financiën per seizoen in plaats van per kalenderjaar. De jaarrekening heeft dan nog steeds betrekking op een periode van twaalf maanden. In de analyse tellen we de gebroken boekjaren mee in het jaar van de tweede seizoenshelft (seizoen 2022/2023 valt dus onder analysejaar 2023, etc.).

Over het algemeen verandert dit niet veel aan de schattingen. Wel waren er mogelijk tijdens de coronacrisis verschillen tussen seizoens- en jaarrekeningen. Met name doordat de beperkende coronamaatregelen niet gelijkmatig verdeeld waren over het jaar. Dit kan van invloed zijn op onze schattingen.

²⁰ Door een grotere steekproef en een andere methode verschillen onze schattingen ten opzichte van de vorige monitor.

²¹ Vanaf 2024 zijn er 79 sportbonden.

Tabel B1.1

Aantal bij NOC*NSF aangesloten sportbonden waarvan we de jaarrekeningen vonden, naar omzetcategorie, totale populatie en per kalenderjaar

(in absolute aantallen)

	Populatie	2020	2021	2022	2023
Totaal	78	61	68	70	55
0-100.000 euro	15	10	13	13	10
100.000-500.000 euro	14	13	12	12	8
500.000-1.000.000 euro	10	9	9	10	9
1.000.000-4.000.000 euro	17	11	13	14	11
4.000.000-10.000.000 euro	12	9	12	12	8
10.000.000-20.000.000 euro	7	6	6	6	6
20.000.000 euro of meer	3	3	3	3	3

Bron: Jaarrekeningen sportbonden 2020 – 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Gewogen gemiddelde inkomsten en uitgaven

Op basis van de verzamelde gegevens berekenen we het gewogen gemiddelde per sportbond van de inkomsten en uitgaven exclusief topsport. Gemiddeld lagen de inkomsten per sportbond in 2023 op 3,8 miljoen euro ([tabel B1.2](#)) en de gemiddelde uitgaven op 3,4 miljoen euro ([tabel B1.3](#)).

Vervolgens vermenigvuldigen we de gewogen gemiddelde inkomsten ([tabel B1.2](#)) en uitgaven ([tabel B1.3](#)) met het totaal aantal bonden (78). Dit geeft een schatting van de totale inkomsten en uitgaven van sportbonden, die we weergeven in hoofdstuk 3.

Tabel B1.2**Gewogen gemiddelde inkomsten per sportbond naar inkomstenbron exclusief topsport, per jaar**

(in duizenden euro's)

	2020	2021	2022	2023
Totaal	2.860	2.967	3.322	3.796
Contributies	1.161	1.201	1.260	1.361
Sportparticipatie*	305	285	462	587
Bijdragen NOC*NSF	400	502	416	439
Sponsoring, giften en donaties	182	201	262	313
Commercieel (o.a. verkopen)	157	153	184	220
Subsidies	140	153	147	145
Licenties en deelnamegelden	105	101	149	144
Cursussen en examens	32	37	47	47
Overig	376	335	395	539

Bron: Jaarrekeningen sportbonden, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Ongespecificeerde (wedstrijd)sportinkomsten.

Tabel B1.3**Gewogen gemiddelde uitgaven per sportbond naar uitgavenpost exclusief topsport, per jaar**

(in duizenden euro's)

	2020	2021	2022	2023
Totaal	2.574	2.674	2.994	3.428
Personeel	1.147	1.209	1.315	1.536
Organisatie	594	621	623	689
Sportparticipatie	278	266	333	421
Ondersteuning voor verenigingen en leden	49	45	45	18
Lidmaatschappen en contributies (incl. contributie NOC*NSF)	12	15	20	18
Overig	494	518	658	746

Bron: Jaarrekeningen sportbonden, 2020-2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 2 - Toelichting schatting totale inkomsten sportverenigingen

Elke drie jaar publiceert het CBS op Statline cijfers over sportverenigingen, zoals de totale inkomsten en verdeling over inkomstenbronnen. Tijdens de coronacrisis week het CBS eenmalig van deze publicatiefrequentie af. In [tabel B2.1](#) laten we de cijfers van de drie meest recente publicaties zien.

Tabel B2.1
Inkomsten sportverenigingen in 2018, 2020 en 2021

	2018		2020*		2021*	
	in %	in mln. euro's	in %	in mln. euro's	in %	in mln. euro's
Totaal	100	1.210	100	1.133	100	1.068
Contributie, les- en entreegelden	53	641	59	668	58	619
Subsidies en bijdragen	8	97	11	125	14	150
Sponsor- en reclamegelden	11	133	11	125	11	117
Kantineverkopen	23	278	14	159	12	128
Overige baten	5	61	5	57	5	53

Bron: CBS Statline, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Voorlopige cijfers.

De meest recente cijfers hebben betrekking op het kalenderjaar 2021. Maar in deze rapportage focussen we op het kalenderjaar 2023. Daarom moeten we de totale inkomsten over dit jaar schatten. Dit doen we door de CBS-cijfers te indexeren, aan de hand van de Consumentenprijsindex (CPI) van het CBS. Deze indexatie voeren we door vanaf 2018 en 2021.

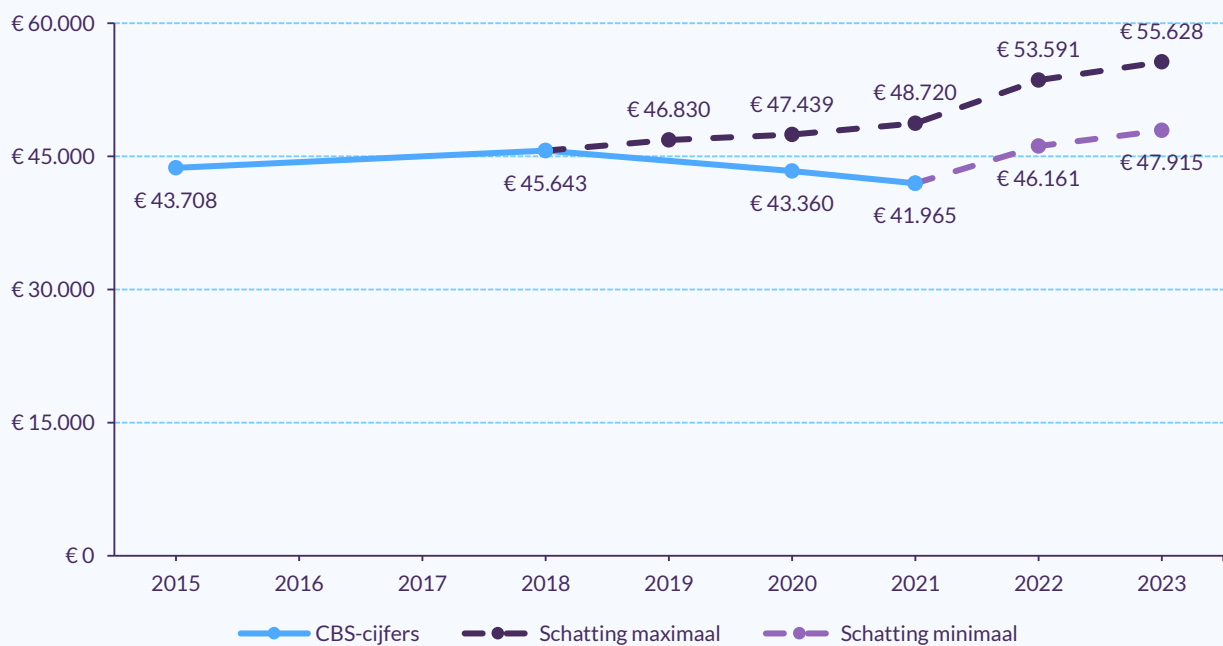
2021 was midden in de coronacrisis. De totale inkomsten waren destijds lager, omdat sommige inkomstenbronnen (deels) wegvielen door de coronamaatregelen, zoals inkomsten uit de kantine. Na het terugdraaien van de coronamaatregelen kwamen deze inkomstenbronnen terug. Hoewel deze inkomstenbronnen mogelijk niet op het niveau van voor corona terugkwamen, is het aannemelijk dat de totale inkomsten van sportverenigingen stegen na 2021. Daarom zien we de schatting vanaf 2021 als de minimale schatting.

De cijfers uit 2018 geven een beeld van de situatie voor corona. Als we deze cijfers indexeren, krijgen we daardoor een schatting zonder corona-effect. Dit zien we daarom als de maximale schatting van de totale inkomsten van sportverenigingen.

Voordat we de cijfers uit 2018 en 2021 indexeren, berekenen we eerst de gemiddelde inkomsten per sportvereniging. Het aantal sportverenigingen nam namelijk af tussen 2018 en 2021, en dit heeft ook effect op de totale inkomsten van sportverenigingen. In [figuur B2.1](#) laten we de gemiddelde bedragen per jaar zien en de schattingen op basis van de indexaties.

Figuur B2.1
Geschatte* gemiddelde inkomsten per sportvereniging tussen 2015 en 2023

(in euro's)

Bron: CBS Statline, 2023. Bewerking: Mulier Instituut.

Vervolgens vermenigvuldigen we de geschatte gemiddelde inkomsten met het aantal sportverenigingen in Nederland. Hiervoor houden we het aantal sportverenigingen aan uit de 'Monitor aantal sportverenigingen in Nederland 2024' (Van Eldert & Van Kalmthout, 2024), omdat hierin ook aantallen voor 2022 en 2023 staan. De resulterende bedragen geven een schatting van de totale inkomsten van sportverenigingen, die we in [figuur 4.1](#) laten zien.

Naast de totale inkomsten geeft het CBS een verdeling van de inkomsten naar inkomstenbron. Voor een schatting over 2023 berekenen we een gemiddelde verdeling over de jaren uit de CBS-cijfers. Dit geeft een schatting van het gemiddelde aandeel per inkomstenpost, dat we vervolgens leggen op de minimale en maximale schatting van de totale inkomsten. De resulterende bedragen staan in [tabel 4.1](#).

Bijlage 3 – Toelichting schatting totale inkomsten ondernemende sportaanbieders

We schatten de totale inkomsten van de ondernemende sportaanbieders op een vergelijkbare manier als in de vorige rapportage van de monitor (Van Eldert & Beekman, 2021). Hiervoor gebruiken we voornamelijk de data over ondernemende sportaanbieders die het CBS publiceert op Statline. Het gaat hierbij om de statistieken onder de noemer:

- exploitanten sportaccommodaties;
- fitnesscentra;
- maneges;
- sportscholen;
- watersportclubs.

Aangezien data over dans- en yogascholen hierin (naar verwachting) ontbreken, schatten we deze op basis van CBS-cijfers in combinatie met geschatte aantallen van het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS).²²

Voor de schatting van de totale inkomsten van ondernemende sportaanbieders voegen we allereerst alle beschikbare informatie samen. Het CBS publiceert periodiek cijfers over de ondernemende sportaanbieders, maar de cyclus hiervoor is niet voor alle statistieken hetzelfde. Tijdens de coronacrisis week het CBS hier tijdelijk vanaf, door in 2020 en 2021 wel alle sportstatistieken tegelijk te publiceren. Hierdoor kunnen we voor 2020 en 2021 makkelijk alle inkomsten uit de statistieken halen, om zo tot een schatting van het totaal te komen.

Maar voor de peiling kan dit niet, omdat de statistiek Fitnesscentra in tegenstelling tot de andere statistieken niet in 2018 is gemeten, maar in 2017 en 2019. Voor de inschatting van de totale inkomsten in 2018 kiezen we er daarom voor om alle cijfers over 2018 op te tellen en voor fitnesscentra het gemiddelde over 2017 en 2019 daaraan toe te voegen.

Voor dans- en yogascholen schatten we de inkomsten op een andere manier. We gaan uit van het gemiddelde uit de CBS-sportstatistieken van Fitnesscentra en Sportscholen. Dit berekenen we per organisatie en vermenigvuldigen we vervolgens met de geschatte aantallen van het POS om tot de totale inkomsten te komen.

²² In de vorige rapportage van deze monitor (Van Eldert & Beekman, 2021) staat een toelichting over deze geschatte aantallen van het POS.

In [tabel B3.1](#) laten we het resultaat van deze berekeningen voor 2018, 2020 en 2021 zien.

Tabel B3.1

Geschatte totale inkomsten ondernemende sportaanbieders, in 2018, 2020 en 2021

	2018		2020		2021	
	in %	in mln. euro's	in %	in mln. euro's	in %	in mln. euro's
Totaal	100	3.278	100	2.787	100	2.779
Abonnementen, lessen en entree	74	2.429	74	2.064	72	1.990
Subsidies en bijdragen	7	230	12	348	13	349
Horecaverkopen	3	93	2	54	2	48
Sponsor- en reclamegelden	1	28	1	16	0	11
Overig*	15	498	11	306	14	380

Bron: CBS Statline, 2023 & POS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Door verschillende indeling per type ondernemer hebben we sommige bedragen onder de post 'overig' moeten zetten. De bedragen van de andere inkomstenbronnen zijn daardoor een onderschatting.

De laatste cijfers van het CBS komen uit 2021. Hierdoor moeten we een schatting maken van de totale inkomsten over 2023. Dit doen we door de CBS-cijfers over 2018 en 2021 te indexeren aan de hand van de Consumentenprijsindex (CPI) van het CBS.

De totale inkomsten waren in 2021 lager, omdat sommige inkomstenbronnen (deels) wegvielen door de coronamaatregelen, zoals inkomsten uit horecaverkopen of abonnementen, lessen en entree. Na het terugdraaien van de coronamaatregelen kwamen deze inkomstenbronnen terug. Hoewel deze inkomstenbronnen mogelijk niet op het niveau van voor corona terugkwamen, is het aannemelijk dat de totale inkomsten van ondernemende sportaanbieders stegen na 2021. Daarom zien we de schatting vanaf 2021 als de minimale schatting.

De cijfers uit 2018 geven een beeld van de situatie voor corona. Als we deze cijfers indexeren, krijgen we daardoor een schatting zonder corona-effect. Het is aannemelijk dat niet alle inkomsten terug zijn op het niveau van voor corona. Dit zien we daarom als de maximale schatting van de totale inkomsten van ondernemende sportaanbieders.

We gaan ervan uit dat de verdeling over de inkomstenposten na corona vergelijkbaar is met de verdeling voor corona. Daarom gebruiken we dezelfde procentuele verdeling als in 2018 voor onze minimale en maximale inschatting van de inkomsten in 2023. In hoofdstuk 4 laten we deze minimale en maximale inschatting zien ([tabel 4.2](#)).

Peter van Eldert
p.vaneldert@mulierinstituut.nl

Nicoline Hertogs
n.hertogs@mulierinstituut.nl

Nathan Geurink
n.geurink@mulierinstituut.nl